

AUKŠČIAUSIOJI
AUDITO INSTITUCIJA
NAUDINGI • VERTINAMI • ATPAŽĪSTAMI

ATASKAITA

2020 METŲ VALDŽIOS SEKTORIAUS FINANSINIŲ RODIKLIŲ VERTINIMAS

2019 m. lapkričio 12 d.

Nr. BPE-5

Lietuvai tapus visateise ekonominės ir pinigų sąjungos nare, Valstybės kontrolė nuo 2015 m. sausio 1 d. vykdo ir nepriklausomos biudžeto politikos kontrolės institucijos funkciją. Vykdydama šią funkciją, institucija atlieka Lietuvos Respublikos fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstituciniame įstatyme nustatytų taisyklių laikymosi ir užduočių vykdymo stebėseną ir teikia išvadas (ir skelbia jas viešai) Lietuvos Respublikos Seimui, kaip laikomasi šių taisyklių.

Ataskaita pateikta: Lietuvos Respublikos Seimui, Lietuvos Respublikos Vyriausybei, Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijai, Lietuvos Respublikos finansų ministerijai.

TURINYS

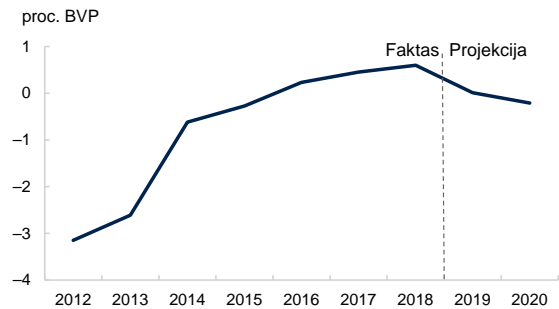
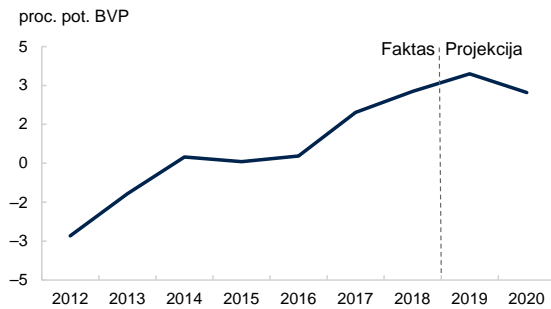
PAGRINDINIAI RODIKLIAI	4
ĮŽANGA	5
FISKALINĖS DRAUSMĖS TAISYKLIŲ LAIKYMASIS 2019 METAIS	6
2020 METŲ VALDŽIOS SEKTORIAUS BIUDŽETŲ PROJEKTŲ RODIKLIŲ VERTINIMAS	8
1. 2019–2020 METŲ VALDŽIOS SEKTORIAUS PAJAMOS IR IŠLAIDOS	8
1.1. 2019 metų numatomos valdžios sektoriaus pajamos ir išlaidos	8
1.2. 2020 metų projektuojamos valdžios sektoriaus pajamos ir išlaidos	10
2. FISKALINĖS POLITIKOS KRYPTIS	13
3. FISKALINĖS DRAUSMĖS TAISYKLIŲ LAIKYMASIS 2020 METAIS	14
3.1. Perteklinio valdžios sektoriaus taisyklė	16
3.2. Valdžios sektoriaus išlaidų augimo ribojimo taisyklė	17
3.3. Valdžios sektoriui priskiriamų biudžetų taisyklės	17
4. 2019–2020 M. VALDŽIOS SEKTORIAUS SKOLOS PROJEKCIJOS	18
PRIEDAI	21
1 priedas. Santrumpos ir sąvokos	21
2 priedas. Fiskalinės drausmės taisyklių laikymosi vertinimas	24
3 priedas. Valdžios sektoriaus 2018–2020 metų pajamos ir išlaidos	27

PAGRINDINIAI RODIKLIAI

2020 m. fiskaliniai rodikliai vienu žvilgsniu

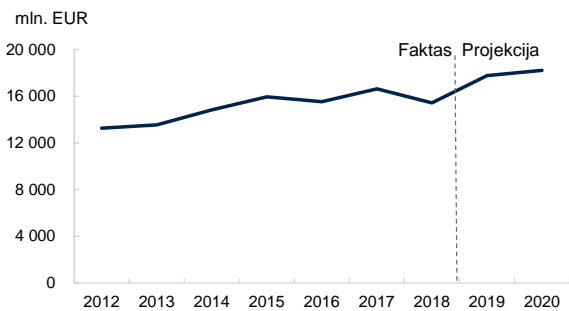
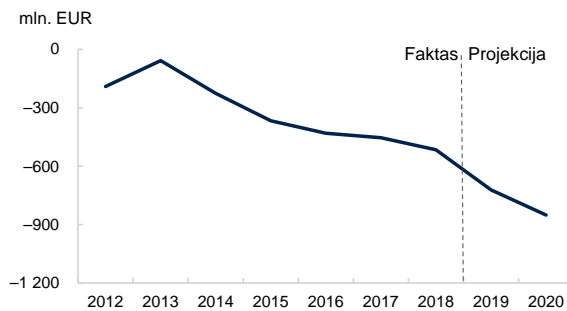
① Ekonomika auga sparčiau nei potencialas, susiformavęs teigiamas **produkcijos atotrūkis**,

② tačiau yra rizika, kad iki šiol vyravusį teigiamą **valdžios sektoriaus balansą** pakeis neigiamas.

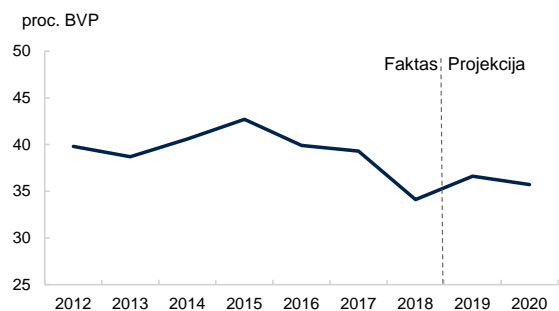
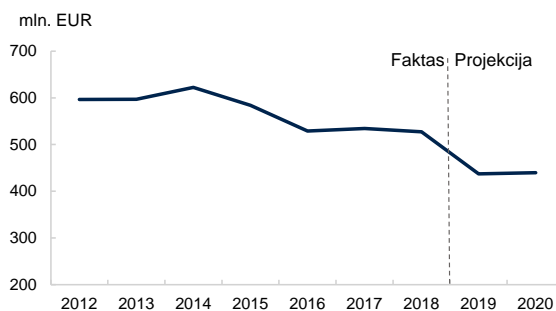
③ Valstybės biudžeto balansui* išliekant deficitiniam,

④ nominali valdžios sektoriaus skola atitinkamai didėja.

⑤ Perfinansuojant kriziniu laikotarpiu išleistas obligacijų emisijas naujomis, **skolos valdymo išlaidos*** mažėja,

⑥ todėl **skolos ir BVP santykis** išlieka stabilus.

*Finansų ministerijos projekcijos

Šaltinis – Fiskalinės institucijos projekcijos, Finansų ministerija, Lietuvos statistikos departamentas

ĮŽANGA

1. Valstybės kontrolė, vykdydama biudžeto politikos kontrolės institucijos funkcijas (toliau – fiskalinė institucija), vadovaudamasi Fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstituciniu įstatymu (toliau – KĮ, arba Konstitucinis įstatymas) ir Valstybės kontrolės įstatymu¹, per 20 darbo dienų kiekvieną kartą po to, kai Vyriausybė pateikia tam tikrų metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo (jo pakeitimo) projektą Seimui, pateikia Seimui išvadą dėl struktūrinio postūmio užduoties, nustatomos tam tikrų metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projekte, ir papildomų priemonių (pinigine išraiška) poreikio šiai užduočiai įvykdyti (toliau – Išvada).
2. 2019 m. spalio 17 d. Vyriausybė pateikė Seimui 2020 m. valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projektą (toliau – 2020 m. valstybės biudžeto projektas). Fiskalinė institucija Išvadą Seimui turi pateikti ne vėliau kaip iki 2019 m. lapkričio 16 d. imtinai.
3. Struktūrinio postūmio užduotis ir jų gaires likusiais vidutinio laikotarpio metais Vyriausybė siūlo Seimui ir Seimas jas nustato tik tiems metams, prieš kuriuos faktinis arba numatomas struktūrinis valdžios sektoriaus (toliau – VS) deficitas yra didesnis arba faktinis ar numatomas struktūrinis VS perteklius yra mažesnis negu vidutinio laikotarpio tikslas (toliau – VLT)².
4. Vyriausybė 2020 m. valstybės biudžeto projekto apžvalgoje nurodė, kad 2019 m. numatomas 0,9 proc. BVP dydžio struktūrinis VS deficitas, įvertinus Europos Komisijos suteiktą išlygą dėl struktūrinių reformų, yra mažesnis už VLT, todėl struktūrinio postūmio užduotis nebuvo nustatyta. Fiskalinė institucija teikia vertinimą, ar ši užduotis buvo pagrįstai nenustatyta.
5. Fiskalinė institucija vertino, ar sudarant 2020 m. VS biudžetų projektus buvo laikomasi Konstituciniame įstatyme nustatytų fiskalinės drausmės taisyklių (toliau – FDT) ir atliko 2020 m. VS finansinių rodiklių analizę. Kartu su Išvada Seimui teikiama vertinimo rezultatų ataskaita (toliau – Ataskaita).
6. Vertinant buvo analizuota informacija ir duomenys, pateikti kartu su 2020 m. VS biudžetų projektais, Finansų ministerijos interneto svetainėje skelbiami biudžetų vykdymo duomenys, Lietuvos statistikos departamento skelbiami duomenys (atnaujinti iki 2019-10-16 imtinai³), kita šios ministerijos ir kitų institucijų medžiaga.
7. Ataskaitoje pateikiama: numatomas fiskalinės drausmės taisyklių laikymasis 2019 metais, 2020 m. VS biudžetų projektų rodiklių vertinimas fiskalinės drausmės taisyklių laikymosi aspektu, 2020 m. fiskalinė padėtis, 2020 m. VS skolos projekcijos, 2019–2020 m. numatomų ir projektuojamų pajamų ir išlaidų analizė.

¹ Fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstitucinis įstatymas, 4 str. 1 d.; Valstybės kontrolės įstatymas, 9 str. 6 d. 2 p.

² Fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstitucinis įstatymas, 6 str. 6 d.

³ Jei nenurodyta kitaip.

FISKALINĖS DRAUSMĖS TAISYKLIŲ LAIKYMASIS 2019 METAIS

8. Fiskalinė institucija kiekvienų metų rudenį valdžios sektoriaus biudžetų projektus vertina Konstituciniame įstatyme nustatytų FDT laikymosi aspektu. Siekiant nustatyti, ar pasitvirtino fiskalinės institucijos 2019 m. VS biudžetų projektų *ex-ante* (2018 m. rudenį) vertinimo metu darytos prielaidos ir išvados, atliktas FDT laikymosi 2019 m. tarpinis (*interim*) vertinimas.
9. **Remiantis fiskalinės institucijos *interim* valdžios sektoriaus rodiklių vertinimu, tikėtina, kad 2019 m. nebus užtikrintas perteklinio valdžios sektoriaus taisyklės laikymasis.** 2018 m. rudenį *ex-ante* vertindama 2019 m. VS biudžetų projektus, fiskalinė institucija pateikė išvadą, jog projektai parengti neužtikrinant, kad būtų laikomasi perteklinio VS taisyklės. Kadangi Lietuvos ekonomika yra verslo ciklo pakilime⁴, 2019 m. turi būti užtikrintas struktūrinio VS balanso rodiklio perteklius⁵ arba prie jo artėjama⁶ – 2019 m. struktūrinio VS balanso rodiklio absoliučioji vertė turi būti mažesnė negu VLT absoliučioji vertė ir bent 0,1 proc. p. BVP mažesnė negu 2018 m. struktūrinio VS balanso absoliučioji rodiklio vertė. Fiskalinės institucijos *interim* vertinimu, 2019 m. struktūrinio VS balanso rodiklio skaičiavimai rodo, kad S_1 sąlyga⁵ neužtikrinama, nes 2019 m. numatomas VS struktūrinis deficitas, o ne perviršis. Nuo S_2 sąlygos⁶ nukrypstama – projektuojamas 1,4 proc. p. BVP 2019 m. struktūrinis VS deficitas, kuris yra 0,9 proc. p. BVP didesnis negu 2018 m. atitinkamas rodiklis (0,5 proc. BVP), t. y. neužtikrinamas perteklinio VS taisyklės reikalavimas bent 0,1 proc. p. BVP deficito mažėjimas. Šių perteklinio VS taisyklės sąlygų reikalavimai neužtikrinami ir įvertinus EK suteiktą lankstumo išlygą⁷ dėl struktūrinių reformų (1 lentelė).

1 lentelė. Ciklinė Lietuvos ekonomikos padėtis ir struktūrinis VS balansas, 2018–2019 m.

Rodiklis	Ex-ante, pagal 2019 m. VS biudžetų projektus, proc. BVP		Interim, pagal 2020 m. VS biudžetų projektus, proc. BVP		Šaltinis
	2018	2019	2018	2019	
Produkcijos atotrūkis nuo potencialaus BVP, proc.	2,4	1,5	3,6	3,5	FM
	2,3	2,3	2,8	3,4	IFI
VS balansas	0,6	0,4	0,6	0,1	FM
	0,4	0,1	0,6	0,0	IFI
Struktūrinis VS balansas	-0,4	-0,3	-0,8	-1,4	FM
	-0,5	-0,9	-0,5	-1,4	IFI
Lankstumo išlyga dėl struktūrinių reformų	0,5	0,5	0,5	0,5	EK
Struktūrinis VS balansas įvertinus struktūrines reformas	0,1	0,2	-0,3	-0,9	FM
	-0,0	-0,4	0,0	-0,9	IFI

Šaltinis – Finansų ministerija (FM), fiskalinės institucijos skaičiavimai (IFI)

⁴ Produkcijos atotrūkio nuo potencialo ženklas yra teigiamas.

⁵ KĮ 3 str. 1 d. 1 p. S_1 sąlyga (ataskaitos 2 priedo 1 lentelė).

⁶ KĮ 3 str. 1 d. 2 p. S_2 sąlyga (ataskaitos 2 priedo 1 lentelė).

⁷ Lankstumo išlygą dėl struktūrinių reformų Europos Komisija Lietuvai suteikė 2017-05-23, pateikusi Lietuvos stabilumo 2017 m. programos vertinimą. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/15_lt_sp_assessment.pdf.

10. Finansų ministerijos skaičiavimais, 2019 m. taip pat yra rizika, kad nebus užtikrintas perteklinio valdžios sektoriaus taisyklės laikymasis. Finansų ministerijos skaičiavimais 2019 m. numatomas struktūrinis VS deficitas sudarys 1,4 proc. BVP. Tai reiškia, kad, vertinant pagal Finansų ministerijos 2019 m. numatomus rodiklius, bus nesilaikoma Konstitucinio įstatymo 3 str. 1 d. 1 p.⁵ ir 3 str. 1 d. 2 p.⁶ sąlygų. Šių perteklinio VS taisyklės sąlygų reikalavimai neužtikrinami ir įvertinus EK suteiktą lankstumo išlygą dėl struktūrinių reformų (1 lentelė).
11. **Fiskalinės institucijos *interim* vertinimu, rengiant 2019 m. valdžios sektoriaus biudžetų projektus, išlaidų augimo ribojimo taisyklė buvo pagrįstai netaikoma.** Tiek 2018 m. rudenį *ex-ante*, tiek 2019 m. *interim* vertinimu, Finansų ministerijos ir fiskalinės institucijos skaičiavimais, išlaidų augimo ribojimo taisyklė pagrįstai netaikoma, nes susidarė viena iš jos netaikymo aplinkybių, kai penkerių iš eilės einančių metų VS balanso rodiklio aritmetinis vidurkis yra perteklius, ne mažesnis negu 0,1 proc. BVP: *interim* vertinimu, 2014–2018 m. VS balanso rodiklių aritmetinis vidurkis yra 0,1 proc. BVP $((-0,6-0,3+0,2+0,5+0,6)/5)$ perteklius.
12. **Remiantis fiskalinės institucijos *interim* vertinimu, tikėtina, kad bus užtikrintas VS priskiriamų biudžetų taisyklių laikymasis.** 2018 m. rudenį *ex-ante* vertindama 2019 m. Valstybinio socialinio draudimo fondo (toliau – VSDF), Privalomojo sveikatos draudimo fondo (toliau – PSDF) projektus, fiskalinė institucija pateikė išvadą, jog projektai parengti laikantis KĮ nustatytų VS priskiriamų biudžetų taisyklių. Fiskalinės institucijos *interim* vertinimu, 2019 m. šie fondai numato struktūrinius perteklius, atitinkamai 0,4 proc. BVP ir 0,1 proc. BVP. Savivaldybių 2019 m. *ex-post* biudžetų atitiktis fiskalinės drausmės taisyklėms bus vertinama 2020 m. I pusmetį.

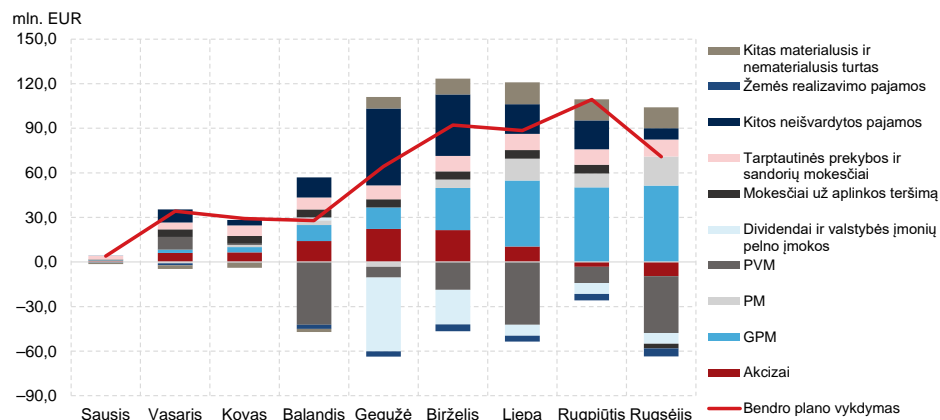
2020 METŲ VALDŽIOS SEKTORIAUS BIUDŽETŲ PROJEKTŲ RODIKLIŲ VERTINIMAS

1. 2019–2020 METŲ VALDŽIOS SEKTORIAUS PAJAMOS IR IŠLAIDOS

1.1. 2019 metų numatomos valdžios sektoriaus pajamos ir išlaidos

13. **2019 m. pirmųjų devynių mėnesių valstybės biudžeto pajamos yra didesnės, nei planuota (1 pav.).** Viršplaninės pajamos sudarė 70,9 mln. eurų – daugiausia dėl gero gyventojų pajamų (toliau – GPM), pelno, tarptautinės prekybos ir sandorių mokesčių surinkimo bei didesnių įplaukų iš kito materialiojo ir nematerialiojo turto pardavimo (atitinkamai 51,4, 19,5, 11,5 ir 14,1 mln. eurų). Pastebėtina, kad įplaukos iš kito materialiojo ir

1 pav. 2019 m. valstybės biudžeto pajamų plano kaupiamasis⁸ vykdymas

Šaltinis – Finansų ministerija, fiskalinės institucijos skaičiavimai

nematerialiojo turto pardavimo antrus metus iš eilės didėja gana sparčiai ir viršija planą. Vis dėlto, dalies pajamų gaunama mažiau, nei planuota, o tai mažina bendrą plano vykdymo lygį. Didžiausias nevykdymas fiksuotas iš PVM (nesurinkta 38,3 mln. eurų), akcizų (9,5 mln. eurų), dividendų (7,2 mln. eurų) ir įplaukų iš žemės realizavimo (5,4 mln. eurų).

14. **GPM ir pelno mokesčio planai, tikėtina, bus viršyti, bet yra rizika, kad PVM ir akcizų planai bus neįvykdyti.** Kaip ir buvo numatyta vertinant Lietuvos stabilumo 2019 m. programą⁹ (toliau – SP 2019 m.), PVM planas, tikėtina, bus neįvykdytas. Atsižvelgiant į šių metų pirmų devynių mėnesių pajamų iš PVM atsiliekantį nuo plano vykdymą, fiskalinės institucijos vertinimu, jo nevykdymas gali sudaryti apie 121,3 mln. eurų. Vertinant SP 2019 m. buvo

⁸ Kaupiamasis principas reiškia, kad, pvz.: birželio mėn. parodoma visa sausio–birželio paklaida, o rugsėjo mėn. – visa sausio–rugsėjo paklaida. 1 pav. stulpeliuose kiekvieno laikotarpio paklaida išskaidoma į pajamų komponentes, parodančias, kokią paklaidos dalį sugeneravo tam tikras mokeskis ar kitas pajamų šaltinis.

⁹ 2019-05-14 ataskaita Nr. BPE-2 „Lietuvos stabilumo 2019 metų programos vertinimas“.

manoma, kad akcizų planas bus įvykdytas, bet, atsižvelgus į 2019 m. pajamų surinkimo tendencijas, tikėtina, planas bus neįvykdytas 22,5 mln. eurų. Įžvelgta rizika dėl GPM plano neįvykdymo 2019 m., tikėtina, neišsipildys. Prie geresnio, nei tikėtasi, GPM surinkimo prisideda sparčiau, nei prognozuota, didėjantis darbo užmokesčio fondas (ir dėl spartesnio, nei laukta, užimtųjų skaičiaus, ir dėl vidutinio darbo užmokesčio augimo). Vertinant galimą pajamų iš GPM surinkimą, buvo atmesta mokesčių administravimo gerinimo priemonių įtaka. Kaip ir buvo tikėtasi, pelno mokesčio planas gali būti viršytas. Didesnes pajamas iš šio mokesčio lemia didesnis deklaruotas avansinis ir metinis (2018 m.) pelno mokeskis.

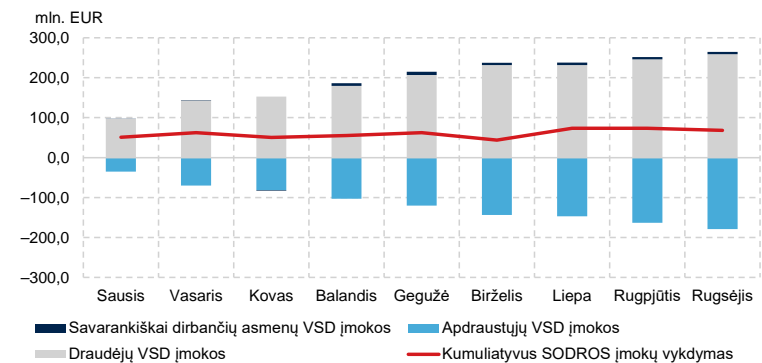
15. Atsižvelgiant į daugiametę VS išlaidų tendenciją ir 2019 m. plano vykdymą, buvo sumažintos išlaidos prekių ir paslaugų naudojimui, palūkanoms ir socialinėms išmokoms, bet padidintos išlaidos subsidijoms, dotacijoms bei ES įmokai (bendrai įtaka siekia 191,9 mln. eurų).

Rengiant 2019 m. biudžeto projektą dalis įmokų (76,0 mln. eurų) į ES biudžetą buvo numatyta skolinimosi programoje, bet neįtraukta į planuojamas valstybės išlaidas¹⁰, taip jas sumažinant, o balansą projektuojant geresnį. Išvadoje¹¹ fiskalinė institucija pabrėžė, kad tokia praktika ydinga, ir ši įmoka turėjo būti suplanuota atitinkamoje programoje, todėl projektuojamas perteklius turėjo būti mažesnis. Ši įžvalga pasitvirtino – Finansų ministerijos duomenimis, šių metų įmoka į ES biudžetą yra didesnė, nei numatyta rengiant biudžeto projektą.

16. **Dėl mažesnių, nei planuota, išlaidų 2019 m. valstybės biudžeto¹² deficitas bus mažesnis, nei buvo numatyta įstatymu.** Fiskalinės institucijos vertinimu, dėl pirmiau įvardytų priežasčių, tikėtina, kad 2019 m. valstybės biudžeto išlaidos be ES ir kitos finansinės paramos bus 81,3 mln. eurų mažesnės, nei Finansų ministerija numato. Numatomas 2019 m. valstybės biudžeto deficitas – 344,2 mln. eurų, t. y. 145,1 mln. eurų mažiau, nei buvo patvirtinta įstatymu¹³.

17. **2019 m. valstybinio socialinio draudimo fondo pajamų surinkimas geresnis, nei planuota.** Per devynis šiuo metų mėnesius VSDF pajamos planą viršijo 68,1 mln. eurų (2 pav.). Apie 70 proc. šio perviršio susidarė sausio mėn., kai fiksuota itin didelė neatitiktis (gauta 51,1 mln. eurų

2 pav. VSDF pajamų plano kaupiamasis vykdymas

Šaltinis – www.sodra.lt, fiskalinės institucijos skaičiavimai

daugiau). Prie geresnio, nei tikėtasi, pajamų surinkimo prisideda ir sparčiau, nei prognozuota, augantis darbo užmokesčio fondas, lėmęs didesnes įmokas iš draudėjų (259,0 mln. eurų) ir savarankiškai dirbančiųjų (5,6 mln. eurų). Išskaidžius kaupiamąjį plano

¹⁰ 2019 m. įmoka į ES biudžetą bus galimai 93,9 mln. eurų didesnė, nei buvo suplanuota 2019 m. biudžeto projekte.

¹¹ 2019-11-08 ataskaita Nr. BP-6-1 „2019 metų valdžios sektoriaus finansinių rodiklių vertinimas“.

¹² Valstybės biudžetas apima centrinę valdžią (pagal ESS 2010 kodą S.1311).

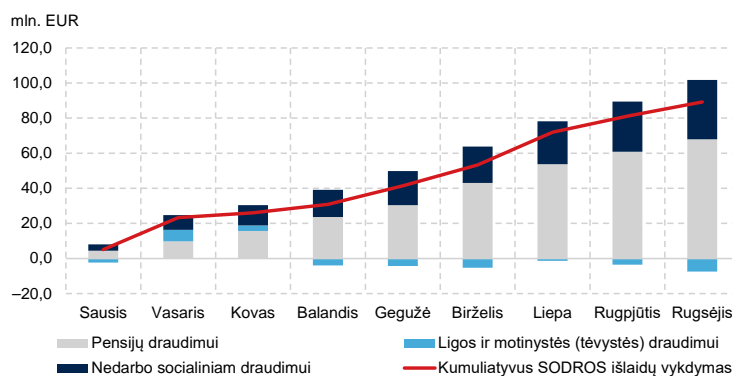
¹³ 2018-12-11 Lietuvos Respublikos 2019 m. valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymas Nr. XIII-1710.

paklaidą pagal komponentes matyti, kad viršplanines pajamas mažina pajamų iš apdraustųjų valstybinio socialinio draudimo įmokų mažesnis surinkimas, nei patvirtinta įstatyme¹⁴ – rugsėjo mėn. negauta 178,8 mln. eurų.

18. **2019 m. valstybinio socialinio draudimo fondo išlaidų vykdymas viršija planą.** VSDF išlaidos per devynis šių metų mėnesius viršijo planą 89,2 mln. eurų (3 pav.). Nukrypimą nuo plano daugiausia lemia sparčiau augančios išlaidos pensijų ir nedarbo socialiniam draudimui, nors jas iš dalies kompensuoja mažesnės, nei planuota, išlaidos ligos ir motinystės (tėvystės) draudimui.

Pensijų draudimui šiais metais išleidiama 67,9 mln. eurų daugiau nei planuota dėl sparčiau didėjančio senatvės pensijų gavėjų skaičiaus ir augančios vidutinės pensijos. Didėjo nedarbo išmokų gavėjų skaičius ir vidutinė išmoka, todėl tai galėjo lemti, kad nedarbo socialiniam draudimui per devynis mėnesius išleista 33,9 mln. eurų daugiau, nei planuota.

3 pav. VSDF išlaidų plano kaupiamasis vykdymas

Šaltinis – www.sodra.lt, fiskalinės institucijos skaičiavimai

19. **Dėl mažesnių valstybinio socialinio draudimo fondo pajamų ir išlaidų, nei suplanuota, 2019 m. fondo perviršis bus mažesnis, nei patvirtinta įstatymu.** Dėl pirmiau įvardytų priežasčių numatoma, kad 2019 m. VSDF pajamos ir išlaidos bus atitinkamai 45,7 ir 96,9 mln. eurų mažesnės, nei numatyta pateiktame projekte. Fiskalinės institucijos vertinimu, VSDF biudžeto 2019 m. numatomas balansas bus teigiamas – 345,8 mln. eurų, 51,2 mln. eurų mažesnis, nei patvirtinta įstatymu.
20. Numatomas 2019 m. valdžios sektoriaus balanso rodiklis bus 0,1 proc. p. BVP mažesnis, nei fiskalinės institucijos numatyta Stabilumo 2019 m. programos vertinime (0,1 proc. BVP perviršis). Tai iš esmės lemia prastesnis, nei tikėtasi, pajamų surinkimas iš pagrindinių mokesčių, mažesnis administravimo priemonių gerinimo poveikis, ir didesnės išlaidos ES įmokai. Pagal fiskalinės institucijos patikslintas projekcijas 2019 m. numatoma, kad VS pajamos sudarys 16 684,5 mln. eurų, VS išlaidos 16 679,1 mln. eurų. Numatomas 2019 m. VS balansas sudarys 5,4 mln. eurų, arba 0,0 proc. BVP¹⁵.

1.2. 2020 metų projektuojamas valdžios sektoriaus pajamos ir išlaidos

21. **Fiskalinės institucijos vertinimu, projektuojamas 2020 m. valdžios sektoriaus deficitas sudarys 0,2 proc. BVP.** Tai yra 0,4 proc. p. BVP mažiau, nei Finansų ministerija projektuoja (0,2 proc. BVP perviršis) (2 lentelė).

¹⁴ Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2019 metų rodiklių patvirtinimo įstatymas.

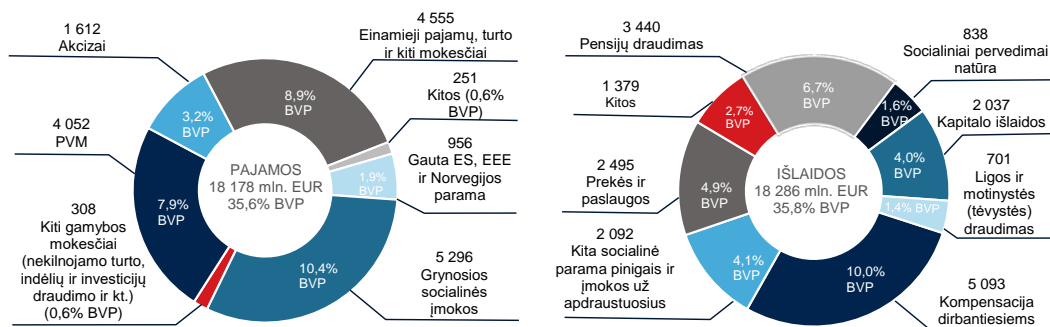
¹⁵ Fiskalinė institucija vertindama SP 2019 m. numatė, kad 2019 m. VS pajamos sudarys 17 097,8 mln. eurų, o VS išlaidos – 17 050,3 mln. eurų (ataskaitos 3 priedo 3 lentelė).

2 lentelė. VS pagrindinių rodiklių palyginimas

Rodiklis	2019			2020		
	FM	IFI	Skirtumas	FM	IFI	Skirtumas
	1	2	3=2-1	4	5	6=5-4
Pajamos	17 135,7	16 736,6	-399,1	18 651,5	18 178,2	-473,3
Išlaidos	17 108,5	16 731,2	-377,3	18 545,8	18 285,6	-260,2
Balansas	27,2	5,4	-21,8	105,7	-107,4	-213,1
Pajamos	35,5	34,5	-1,0	36,7	35,6	-1,1
Išlaidos	35,4	34,5	-0,9	36,5	35,8	-0,7
Balansas	0,1	0,0	-0,1	0,2	-0,2	-0,4

Šaltinis – Finansų ministerija, fiskalinės institucijos skaičiavimai

Prognozuojamos 2020 m. pajamos sudarys 18 178,2 mln. eurų, arba 35,6 proc. BVP, išlaidos atitinkamai 18 285,6 mln. eurų, arba 35,8 proc. BVP. Lyginant su 2019 m., VS pajamos augs 8,6 proc., išlaidos – 9,3 proc. (ataskaitos 3 priedo 1 lentelė). Didžiausią išlaidų dalį sudarys kompensacija dirbantiems (10,0 proc. BVP), išlaidos pensijų draudimui (6,7 proc. BVP) ir prekėms ir paslaugoms (4,9 proc. BVP). Planuojama gauti daugiausiai pajamų iš grynųjų socialinių įmokų (10,4 proc. BVP), einamųjų pajamų, turto ir kitų mokesčių (8,9 proc. BVP) ir iš PVM – 7,9 proc. BVP (4 pav.).

4 pav. 2020 m. valdžios sektoriaus pajamos ir išlaidos, mln. eurų

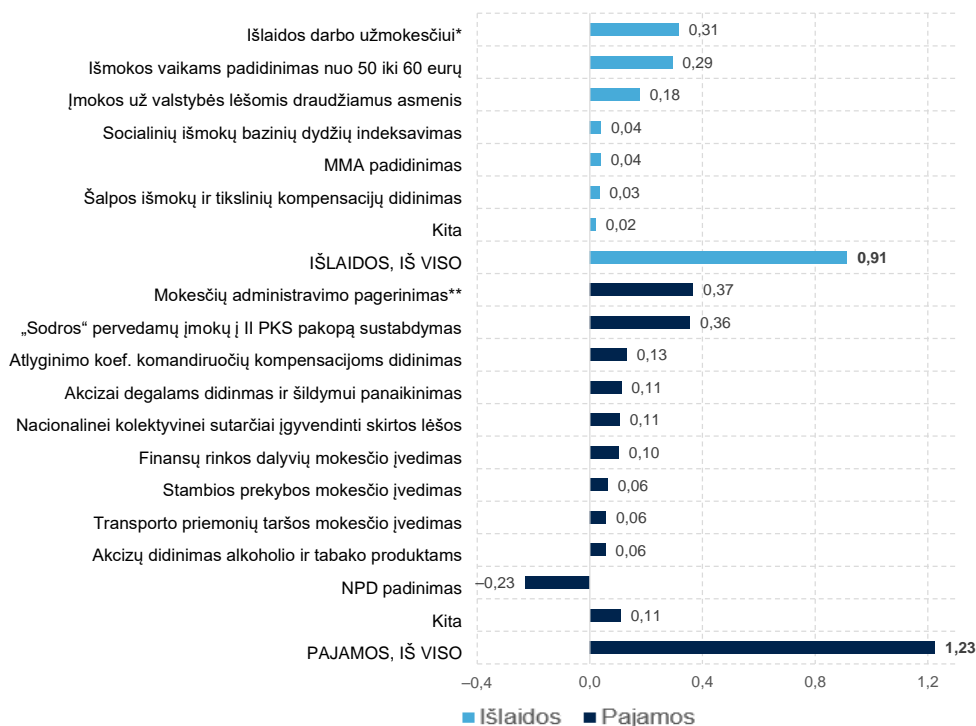
Šaltinis – fiskalinė institucija

22. **2020 m. valdžios sektoriaus balanso rodiklio įvertio rizikos veiksnių balansas yra neigiamas.** Fiskalinė institucija, projektuodama 2020 m. VS balansą, rėmėsi 2019 ir ankstesnių metų pajamų vykdymo tendencijomis ir tik iš dalies atsižvelgė į Vyriausybės numatomo geresnio mokesčių administravimo prielaidą¹⁶. Dėl lėtėjančio ekonomikos augimo galimas galutinio vartojimo išlaidų mažėjimas, dėl to yra rizika, kad pajamos iš PVM bus mažesnės, nei ministerija prognozuoja. Atsižvelgiant į SODROS pajamų ir išlaidų vykdymą, kyla rizika, kad 2020 m. VSDF pajamos iš apdraustųjų bus mažesnės, bet tai galimai kompensuos mažesnės išlaidos ligos pašalpomis. Dėl didesnių, nei numatoma, 2019 m. išlaidų socialiniam draudimui, prekėms ir paslaugoms bei subsidijoms, kyla rizika, kad vietos valdžios sektoriaus biudžetas bus deficitinis.

¹⁶ 2019-10-17 Lietuvos Respublikos 2020 m. valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projektas: Vyriausybės duomenimis, bendrai iš mokesčių administravimo pagerinimo tikimasi gauti 187 mln. eurų papildomų pajamų. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/1638daf1efd811e99ab7ff5a9ea34fcc?positionInSearchResults=2&searchModellUID=a19c109d-e7a8-4229-8fe6-027460487184>.

23. Prie neigiamo rizikos veiksnių balanso prisideda ir tai, kad į Vyriausybės parengtą ir Seimui pateiktą biudžeto projektą 2020 m. įtraukti mokestiniai pakeitimai, kurie, dar nėra aišku, ar bus patvirtinti Seime. Priimant sprendimus dėl papildomų ilgalaikių įsipareigojimų, turėtų būti numatomi juos kompensuojantys nauji, ilgalaikiai tvarūs pajamų šaltiniai.
24. **Diskrecinėmis priemonėmis valdžios sektoriaus pajamos didinamos daugiau nei išlaidos.** Vyriausybės diskrecinių sprendimų projektuojamas poveikis pajamoms ir išlaidoms pateikiamas (5 pav.). Vyriausybės priimti sprendimai didins 2020 m. pajamas ir išlaidas atitinkamai 1,2 ir 0,9 proc. BVP. Didžiausias teigiamas poveikis VS pajamoms numatomas dėl VSDF pervedimų į II PKS pakopą sustabdymo, mokesčių administravimo gerinimo ir atlyginimo koeficiento, taikomo apskaičiuojant komandiruočių kompensacijas, didinimo. Pajamas neigiamai veiks NPD didinimas. Atkreiptinas dėmesys, kad išlieka neapibrėžtumas ar visos diskrecinės priemonės bus patvirtintos¹⁷, taigi yra rizika, kad 2020 m. pajamų bus surinkta mažiau, nei planuota. Išlaidų didėjimą lems papildomos išlaidos įvairių grupių darbo užmokesčio didinimui ir didesnės išmokos vaikams.

5 pav. Vyriausybės priemonių įtaka 2020 m. VS pajamoms ir išlaidoms, proc. BVP

*Biudžetinių įstaigų darbuotojų darbo užmokesčio padidinimas dėl pareiginės algos bazinio dydžio padidinimo; pedagoginių darbuotojų; valstybės ir savivaldybių įstaigų darbuotojų; visuomenės sveikatos priežiūros specialistų; rezidentų; vidaus tarnybos, kalėjimų, muitinės statutinių pareigūnų, išskyrus Krašto apsaugos ministerijos statutinius pareigūnus; prokurorų darbo užmokesčio didinimas ir papildomų kultūros ir meno darbuotojų, VMI, Teisingumo ministerijos, teismų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, Vadovybės apsaugos departamento pareigybų finansavimas.

**Administravimo socialinio draudimo įmokų, GPM, PVM, akcizų ir pelno mokesčio srityse pagerinimas.

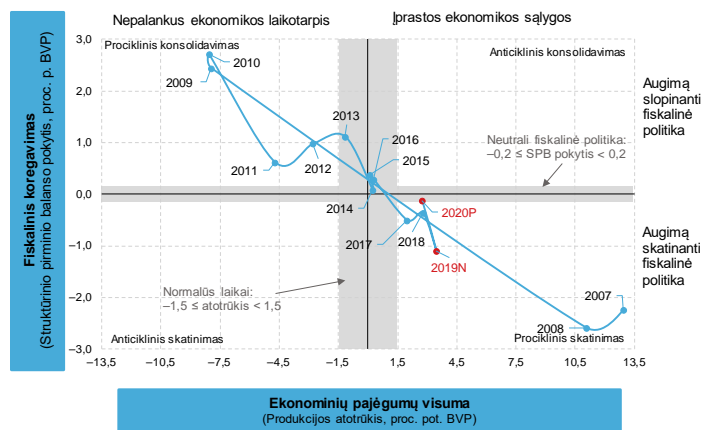
Šaltinis – Finansų ministerija, fiskalinės institucijos skaičiavimai

¹⁷ Vyriausybei 2019-10-17 pritarus 2020 m. valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų projektui ne visos diskrecinių pajamų priemonės buvo patvirtintos, pvz., finansų rinkos dalyvių mokesčio įvedimas. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/33755b70f0a511e993e1a0efdbde7def?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=96c232a5-ee0f-426a-92c0-10b41edbe792>.

2. FISKALINĖS POLITIKOS KRYPTIS

25. **Palanki 2019–2022 m. Lietuvos verslo ciklo padėtis įspėja apie būtinybę vykdyti bent neutralią fiskalinę politiką.** Finansų ministerijos ir fiskalinės institucijos vertinimu, 2019–2022 m. realiojo BVP atotrūkis nuo potencialo (toliau – atotrūkis) liks teigiamas ir 2019–2020 m. viršys EK gerų laikų 1,5 proc. potencialaus BVP slenkstį. Penkerių iš eilės einančių metų (2014–2018 m.) VS balanso teigiamas aritmetinis vidurkis taip pat rodo, kad laikantis Konstitucinio įstatymo būtina vykdyti bent neutralią fiskalinę politiką. Iš esmės neutrali (angl. *broadly neutral*) politika laikoma tokia politika, kai struktūrinio pirminio balanso (toliau – SPB) pokytis, išreikštas proc. punktais potencialaus BVP, svyruoja EK nustatyta intervale nuo –0,2 iki 0,2¹⁸.
26. **Fiskalinės institucijos vertinimu, 2019 m. Lietuvos fiskalinė politika išlieka prociklinė¹⁹, bet 2020 m. tampa neutrali.** Fiskalinės institucijos skaičiavimais, Lietuvoje 2007–2018 m. vyravo prociklinė fiskalinė politika (6 pav.). Tai reiškia, kad gerais laikais nebuvo formuota pakankama fiskalinė erdvė tam, kad

6 pav. Lietuvos fiskalinė padėtis, 2007–2020 m.

Šaltinis – Finansų ministerija, EK, fiskalinės institucijos skaičiavimai

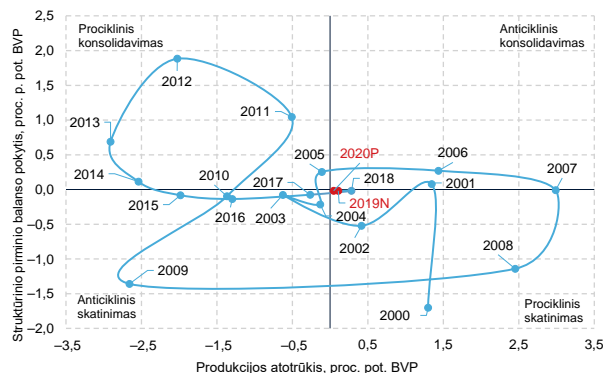
nuosmukio metu būtų galima vykdyti anticiklinį skatinimą. Fiskalinės institucijos vertinimu, 2019 m. Lietuvos fiskalinė politika išlieka prociklinė, o 2020 m. gerina kryptį ir tampa neutrali, nes SPB pokytis (–0,1 proc. p. BVP) patenka į EK nustatytą iš esmės neutralios fiskalinės politikos intervalą. Finansų ministerija 2020 m. valstybės biudžeto apžvalgoje nurodo, kad dėl projektuojamo SPB pokyčio, siekiančio 0,4 proc. p. BVP, 2020 m. bus vykdomas anticiklinis konsolidavimas.

¹⁸ Europos Komisijos institucinis leidinys 110, „The 2019 Stability and Convergence Programmes: An Overview and Assessment of the Euro Area Fiscal Stance“ (2019-07-26). Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/ip110_en.pdf.

¹⁹ Lietuvos bankas, 2018-10-11, „Lietuvos ekonomikos apžvalga 2018“: „Prociklinė fiskalinė politika reiškia, kad tuo laikotarpiu valdžios sektorius gauna su ekonomikos pakilimu susijusių pajamų, tačiau jos neatidedamos sunkesniems laikams, o prisiimami papildomi įsipareigojimai finansuoti tam tikras sritis.“ Prieiga per internetą: https://www.lb.lt/uploads/publications/docs/20661_e09a7d616abe6505af38be3eba2b1b48.pdf.

27. **Euro zonos fiskalinė politika išlieka neutrali.** Analizuojant euro zonos fiskalinę padėtį 2000–2020 m. (7 pav.), stebima, kad tik 2009 m. buvo vykdomas anticiklinis skatinimas. Euro zonos fiskalinė padėtis nuo 2014 m. yra neutrali ir, remiantis Tarptautinio valiutos fondo duomenimis, tokia išliks 2019–2020 m. Vertinimą²⁰ atlikusi Europos fiskalinė valdyba rekomendacijose nurodo, kad 2020 m. agreguota neutrali fiskalinė padėtis yra tinkama euro zonai. Tai gali būti pasiekta taikant diferencijuotą fiskalinę politiką tarp skirtingų euro zonos šalių, atsižvelgiant į VLT ir valstybės skolos lygį.

7 pav. Euro zonos agreguota fiskalinė padėtis, 2000–2020 m.

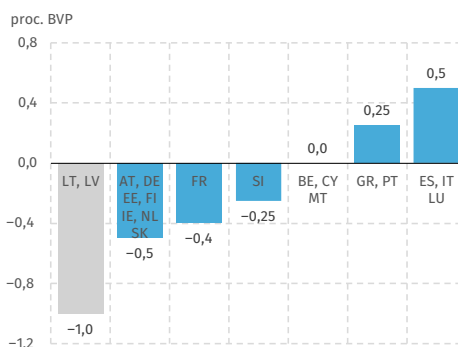
Šaltinis – Tarptautinio valiutos fondo WEO duomenų bazė, fiskalinės institucijos skaičiavimai

3. FISKALINĖS DRAUSMĖS TAISYKLIŲ LAIKYMASIS 2020 METAIS

28. Valdžios sektoriui priskiriami biudžetai turi būti sudaromi laikantis nacionalinių fiskalinės drausmės taisyklių ir taisyklių, kurios taikomos Lietuvai kaip euro zonos narei. Nacionalinės FDT nustatytos Konstituciniame įstatyme, kuris įgyvendina Sutartį dėl stabilumo, koordinavimo ir valdysenos ekonominėje ir pinigų sąjungoje. ES fiskalinės drausmės taisyklės nustatytos Stabilumo ir augimo pakte ir susijusiuose reglamentuose²¹.

29. 2020 m. VS biudžetų projektai buvo vertinami Konstituciniame įstatyme nustatytų FDT laikymosi aspektu. Vertinta, ar užtikrinamas perteklinio VS, VS išlaidų augimo ribojimo ir šiam sektoriui priskiriamų biudžetų taisyklių laikymasis. Perteklinio valdžios sektoriaus ir jo išlaidų augimo ribojimo taisyklių visuma siekiama užtikrinti anticiklinę arba bent neutralią fiskalinę politiką ir VS finansų tvarumą ilguoju laikotarpiu. FDT padeda nustatyti ir tai, kokiais dydžiais ar apimtimis šios politikos reikia siekti valdant balanso rodiklį ir ribojant išlaidų augimą.

8 pav. Euro zonos valstybių narių VLT pagal 2019 m. Stabilumo programas

Šaltinis – Europos Komisija

30. **Lietuvos 2019–2021 m. vidutinio laikotarpio tikslas, 1 proc. BVP deficitas, yra didžiausias leistinas euro zonoje.** Lyginant su kitomis euro zonos valstybėmis, Lietuva, kaip ir Latvija, yra nustačiusi didžiausią leistiną VLT – 1 proc. BVP struktūrinį VS deficitą (8 pav.). 0,5 proc. BVP struktūrinis VS deficitas yra

²⁰ Europos fiskalinės valdybos ataskaita, „Assessment of the prospective fiscal stance appropriate for the euro area“, 2019-06-25. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2019_06_25_june_report_final.pdf.

²¹ Prieiga per internetą: <https://ec.europa.eu/info/node/4287/>.

dažniausiai euro zonoje nustatoma VLT reikšmė, kurią pasirinko septynios euro zonos valstybės, tarp jų ir Estija. Kitų euro zonos valstybių VLT yra nustatomas griežtesnis, penkioms iš jų VLT 2020 m. yra struktūrinis VS perteklius.

31. Pagal apibrėžimą ir prasmę vidutinio laikotarpio tikslas yra struktūrinio VS balanso rodiklis, kuris turi būti pasiektas per ketverių vieni po kitų einančių metų laikotarpį arba greičiau, praleidžiant metus, kuriais susidarė išskirtinės aplinkybės. Daugeliui šalių, dar nepasiekusių savo VLT, tai yra ne ribojantis, o *siektinas* rodiklis. Ką numatyta galimybė nustatyti ne didesnį nei 1 proc. BVP struktūrinį deficitą arba *siektiną* struktūrinį VS perteklių. Kaip rodo kitų euro zonos šalių pavyzdžiai, nacionaliniai siektini VLT gali būti nustatomi ambicingesni nei to reikalaujama pagal ES teisės aktus.
32. **Fiskalinės institucijos *ex-ante* vertinimu, rengiant 2020 m. valdžios sektoriaus biudžetų projektus struktūrinio postūmio užduotis buvo nenustatyta pagrįstai.** Struktūrinio postūmio užduotis ir jų gaires likusiais vidutinio laikotarpio metais Vyriausybė siūlo Seimui ir Seimas jas nustato tik tiems metams, prieš kuriuos faktinis arba numatomas struktūrinis VS deficitas yra didesnis arba faktinis ar numatomas struktūrinis VS perteklius yra mažesnis negu VLT²². Vyriausybė 2020 m. valstybės biudžeto projekto apžvalgoje nurodė, kad 2019 m. numatomas 0,9 proc. BVP struktūrinis VS deficito rodiklis, įvertinus suteiktą lankstumą pagal Paktą dėl struktūrinių reformų, yra mažesnis už VLT (1,0 proc. BVP deficitą), todėl struktūrinio postūmio užduotis nebuvo nustatyta. Fiskalinės institucijos skaičiavimais, 2019 m. taip pat numatomas 0,9 proc. BVP struktūrinis VS deficito rodiklis, įvertinus suteiktą lankstumą dėl struktūrinių reformų, yra mažesnis už VLT²³. Neįvertinus suteikto lankstumo pagal Paktą dėl struktūrinių reformų, SVSB deficitas būtų didesnis negu VLT. Fiskalinė institucija pažymi, jog, nepasitvirtinus numatomam VS balansui (0,0 proc. BVP), yra rizika, kad 2019 m. bus nukrypta nuo vidutinio laikotarpio tikslo.

3 lentelė. Struktūrinio VS balanso rodiklio vertinimas*, proc. BVP, jei nenurodyta kitaip

Rodiklio pavadinimas	2019		2020	
	FM	IFI	FM	IFI
1. Valdžios sektoriaus grynasis skolinimas (+) / skolinimasis (-)	0,1	0,0	0,2	-0,2
2. Vienkartinės ir kitos laikinosios priemonės	0,1	0,1	0,0	0,0
3. Produkcijos atotrūkis nuo potencialo, proc. pot. BVP	3,5	3,4	2,2	2,7
4. Ciklinė biudžeto dedamoji (0,399 × 3 eil.), proc. pot. BVP	1,4	1,4	0,9	1,1
5. Struktūrinis VS balansas (1–2–4)	-1,4	-1,4	-0,7	-1,3
6. Struktūrinio pirminio VS balanso pokytis, proc. p. pot. BVP	-0,7	-1,1	0,5	-0,1
7. Lankstumo išlyga dėl struktūrinių reformų	0,5	0,5	0,0	0,0
8. Struktūrinis VS balansas įvertinus struktūrines reformas (5 + 7)	-0,9	-0,9	-0,7	-1,3

* Fiskalinės institucijos ir Finansų ministerijos duomenys dėl apvalinimo gali nesutapti su detalizuotais duomenimis
Šaltinis – Finansų ministerija, fiskalinės institucijos skaičiavimai

33. **Fiskalinės institucijos *ex-ante* vertinimu, 2020 m. valdžios sektoriaus biudžetai sudaryti laikantis Konstituciniame įstatyme nustatytų fiskalinės drausmės taisyklių, išskyrus riziką neatitikti perteklinio valdžios sektoriaus taisyklės (4 lentelė).**

²² Fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstitucinis įstatymas, 6 str. 6 d.

²³ Neįvertinus lankstumo dėl struktūrinių reformų, 2019 m. numatomas struktūrinis deficitas būtų 1,4 proc. BVP, t. y. 0,4 proc. BVP didesnis už VLT.

4 lentelė. Fiskalinės drausmės taisyklių laikymasis 2020 metais

Fiskalinės drausmės taisyklės	FM	IFI
Perteklinio VS taisyklė	✓	✗
VS išlaidų augimo ribojimo taisyklė	netaikoma	netaikoma
VS priskiriamų biudžetų taisyklės, iš jų:		
Valstybinio socialinio draudimo fondo	✓	✓
Privalomojo sveikatos draudimo fondo	✓	✓
Vietos valdžios subsektorius	nevertinama	nevertinama

✓ – taisyklės laikomasi, ✗ – rizika taisyklės nesilaikyti
Šaltinis – Finansų ministerija, fiskalinės institucijos skaičiavimai

3.1. Perteklinio valdžios sektoriaus taisyklė

34. Rengiant atitinkamų metų valdžios sektoriaus biudžetų projektus, struktūrinis VS balansas turi būti valdomas laikantis perteklinio VS taisyklės²⁴. 2020 m. VS biudžetų projektai turi būti parengti taip, kad būtų tenkinama bent viena iš perteklinio VS taisyklės sąlygų (ataskaitos 2 priedo 1 lentelė, S₁–S₄ sąlygos).
35. Perteklinio VS taisyklės tikslas – užtikrinti tvarų ekonomikos augimą, 2 proc. neviršijantį infliacijos lygį²⁵ ir VS finansų tvarumą. Vykdam anticyklinę fiskalinę politiką ciklinio pakilimo laikais turi būti faktiškai užtikrintas struktūrinio VS balanso rodiklio perteklius (S₁ sąlyga) arba prie jo artėjama (S₂ sąlyga). Ekonomikai augant lėčiau nei potencialus BVP, struktūrinis VS deficitas turi būti ne didesnis, negu nustatyta pagal VLT (S₃ sąlyga). S₄ sąlyga tikrinama tik tuo atveju, jeigu yra nustatyta struktūrinio postūmio užduotis. Jeigu susidarytų išskirtinės aplinkybės, kurios darytų reikšmingą įtaką VS finansams, perteklinio VS taisyklė tuo metu būtų netaikoma²⁶. Jeigu ciklinio pakilimo metu būtų sukaupta pakankama fiskalinė erdvė, nuosmukio metu būtų galima vykdyti skatinančiąją fiskalinę politiką ir greičiau grįžti prie subalansuoto ekonomikos augimo.
36. **Vyriausybės vertinimu 2020 m. bus laikomasi perteklinio valdžios sektoriaus taisyklės** S₂ sąlygos, kuri reikalauja, kad 2020 m. struktūrinis VS deficitas turi mažėti bent 0,1 proc. p. BVP, palyginti su numatomu 2019 m. struktūriniu VS balanso rodikliu. Vyriausybė 2020 m. projektuoja 0,7 proc. BVP dydžio struktūrinį VS deficitą, kuris absoliučiąja verte yra mažesnis negu VLT absoliučioji vertė ir 0,7 proc. p. BVP mažesnis nei numatoma 2019 m.
37. **Fiskalinės institucijos ex-ante vertinimu yra rizika, kad 2020 m. bus nesilaikoma perteklinio valdžios sektoriaus taisyklės.** Fiskalinės institucijos struktūrinio VS balanso rodiklio vertinimai rodo (3 lentelė), kad nuo perteklinio VS taisyklės S₁ ir S₂ sąlygų nukrypstama – 2020 m. projektuojamas 1,3 proc. BVP struktūrinis VS deficitas, kuris absoliučiąja verte yra didesnis negu VLT absoliučioji vertė.

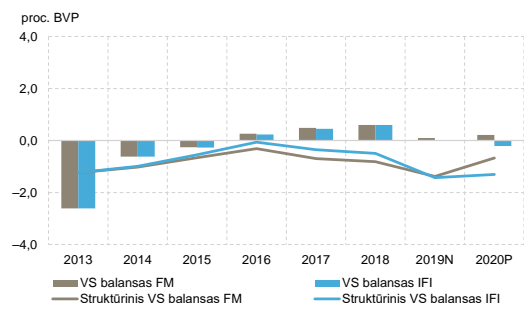
²⁴ Fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstitucinis įstatymas, 3 str. 1 d.

²⁵ Lietuvai kaip euro zonos narei taikomas bendras Europos centrinio banko vykdomos monetarinės politikos infliacijos tikslas palaikyti kainų stabilumą, t. y. kad infliacija vidutiniu laikotarpiu būtų mažesnė, bet artima 2 proc. dydžiui. Prieiga per internetą: <https://www.ecb.europa.eu/mopo/html/index.en.html>.

²⁶ Išskirtinės aplinkybės yra nepaprastas įvykis, kurio valstybės valdžios institucijos negali kontroliuoti ir kuris daro didelį poveikį valdžios sektoriaus finansinei būklei, arba didelis ekonomikos nuosmukis.

38. Finansų ministerijos ir fiskalinės institucijos struktūrinio VS balanso rodiklių 2019–2020 m. skirtumus lemia šių institucijų numatomo 2019 m. ir projektuojamo 2020 m. VS balanso rodiklių dydžiai ²⁷ ir produkcijos atotrūkio nuo potencialo skirtingi įverčiai (3 lentelė). Vertinant struktūrinį VS balansą *ex-ante*, abiejų institucijų įverčiai skiriasi reikšmingai, bet peržiūrint *ex-post* vertinimai supanašėja (9 pav.).

9 pav. VS balanso ir struktūrinio VS balanso rodiklių dinamika

Šaltinis – Finansų ministerija, fiskalinės institucijos skaičiavimai

3.2. Valdžios sektoriaus išlaidų augimo ribojimo taisyklė

39. **Valdžios sektoriaus išlaidų augimo ribojimo taisyklės tikslas** – ribojant VS išlaidas siekti perteklinio VS balanso rodiklio ir ciklinio ekonomikos pakilimo metu stipriau nei pagal perteklinio VS taisyklę riboti išlaidų augimą, taip užtikrinant fiskalinės erdvės sunkmečiui kūrimą. Rengiant ir tvirtinant 2020 m. VS biudžetų projektus ir planuojant VS išlaidas turi būti laikomasi VS išlaidų augimo ribojimo taisyklės (ataskaitos 2 priedo 2 lentelė), jei nesusidarė bent viena jos netaikymo aplinkybė²⁸: jeigu Lietuvos ekonomika per lėtai konverguoja prie ES BVP augimo vidurkio; užtikrinamas VS balanso pagerėjimas 1 proc. p. BVP; papildomas išlaidas kompensuojant papildomomis pajamomis; ne mažiau kaip penkerių iš eilės einančių metų VS balanso rodiklis yra perteklius; ar įvyksta ciklinis ekonomikos nuosmukis.
40. **Rengiant 2020 m. valdžios sektoriaus biudžetų projektus, išlaidų augimo ribojimo taisyklė pagrįstai netaikoma**, nes susidarė viena iš jos netaikymo aplinkybių, kai penkerių iš eilės einančių metų VS balanso rodiklio aritmetinis vidurkis yra perteklius, ne mažesnis negu 0,1 proc. BVP: 2015–2019 m. VS balanso rodiklių aritmetinis vidurkis yra 0,2 proc. BVP $((-0,3+0,2+0,5+0,6+0,0)/5)$ perteklius (ataskaitos 2 priedo 3 lentelės A₃ eilutė).

3.3. Valdžios sektoriui priskiriamų biudžetų taisyklės

41. **Fiskalinės institucijos vertinimu, 2020 m. VSDF ir PSDF biudžetų projektai parengti laikantis VS priskiriamų biudžetų taisyklės reikalavimų**. 2020 m. VSDF, PSDF ir vietos valdžios subsektoriaus biudžetai turi būti rengiami laikantis KĮ nustatytų VS priskiriamų biudžetų taisyklių ²⁹ (ataskaitos 2 priedo 4 lentelė). Fiskalinės institucijos vertinimu, 2020 m. VSDF ir PSDF biudžetų projektai parengti laikantis VS priskiriamų biudžetų taisyklės reikalavimų, nes 2020 m. šie fondai prognozuoja struktūrinius perteklius (ataskaitos 2 priedo 4 lentelės T₂₂ ir T₃ eilutės). Savivaldybių 2020 m. *ex-ante* biudžetų atitiktis fiskalinės drausmės taisyklėms bus vertinama, kai šie biudžetai bus sudaromi 2020 m. I ketvirtį.

²⁷ Plačiau Finansų ministerijos ir fiskalinės institucijos produkcijos atotrūkio nuo potencialaus BVP skirtingų įverčių priežastys žiūrėti Valstybės kontrolės 2017-11-15 ataskaitos Nr. BP-5-1 „2018 metų valdžios sektoriaus finansinių rodiklių vertinimas“ 3 priede ir 2018-03-27 išvados Nr. BP-1-1 „Dėl ekonominės raidos scenarijaus tvirtinimo“ priedo A intarpe.

²⁸ Fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstitucinis įstatymas, 3 str. 3 d.

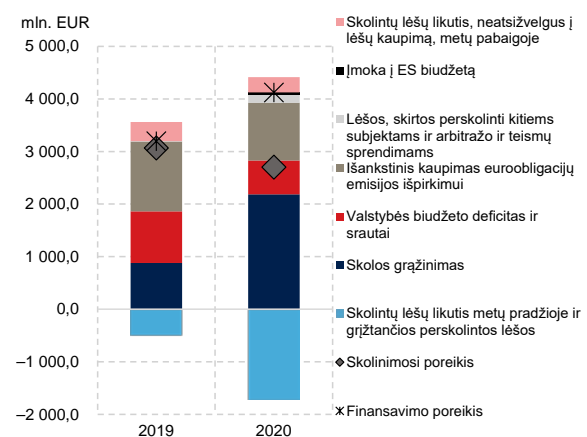
²⁹ Fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstitucinis įstatymas, 4 str. 2, 3 ir 4 d. Reikalavimai PSDF biudžetui pagal 4 str. 2 d. įsigalioja nuo 2018-01-01, t. y., planuojant 2019 m. biudžetus.

4. 2019–2020 M. VALDŽIOS SEKTORIAUS SKOLOS PROJEKCIJOS

42. **2020 m. skolinimosi poreikis nulemtas anksčiau priimtų skolinių įsipareigojimų refinansavimo, lėšų kaupimo euroobligacijų emisijai išpirkti ir valstybės biudžeto deficitui finansuoti.** 2018 m. VS skola sudarė 34,1 proc. BVP³⁰. FM 2019 m. numato, kad ji sudarys 36,4 proc. BVP, o 2020 m. pabaigoje VS skola³¹, lyginant su 2019 m., sumažės 1,3 proc. p. BVP ir sudarys 35,1 proc. BVP.

43. Finansų ministerijos prognozuojamas 2020 m. Vyriausybės finansavimo skolintomis lėšomis poreikis sudaro 4 125 mln. eurų, arba 8,1 proc. BVP. Didžiausią dalį sudaro lėšos prisiimtiems skoliniam įsipareigojimams grąžinti – 2 186 mln. eurų (53,0 proc.), išankstiniam lėšų kaupimui euroobligacijų emisijai 2021 m. išpirkti (26,6 proc.) ir valstybės biudžeto deficitui finansuoti (15,6 proc.) (10 pav.).

10 pav. 2019–2020 m. planuojami skolinimosi ir finansavimo skolintomis lėšomis poreikiai

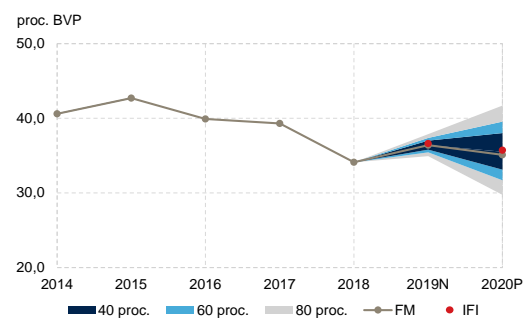

Šaltinis – Finansų ministerija, fiskalinės institucijos skaičiavimai

44. Vyriausybė 2020 m. planuoja skolintis 2 705 mln. eurų – 365 mln. eurų mažiau nei 2019 m. Viena iš tai lemiančių priežasčių – didesnis 2019 m. sukauptų lėšų likutis, kuris, numatoma, sieks 1 694 mln. eurų, kai 2018 m. siekė 483 mln. eurų. Didžioji dalis likučio susidarė dėl lėšų kaupimo euroobligacijų emisijai (1 330 mln. eurų) 2020 m. vasario mėn. išpirkti.

45. **Projektuojamas 2020 m. VS skolos rizikos veiksnių balansas yra neigiamas.** VS skolos pasikliautinieji intervalai apskaičiuoti pagal Finansų ministerijos 2014–2020 m. biudžetų projektuose teiktas VS skolos projekcijas (11 pav.). Pažymėtina, kad 2014–2018 m. VS skolos projekcijos, lyginant su faktu, yra gana tikslios³². Tačiau, skolos rizikos veiksnių balansas 2020 m. yra neigiamas, nes skolą gali didinti didesnis, nei projektuojama, valstybės biudžeto deficitas.

11 pav. VS skolos projekcijų pasikliautinieji intervalai

Šaltinis – Finansų ministerija, fiskalinės institucijos skaičiavimai

³⁰ Dėl 2019 m. atliktos nacionalinių sąskaitų rodiklių pagrindinės revizijos skola padidėjo 8,5 mln. Eur. Skirtumą lėmė atnaujinti duomenų šaltiniai. Prieiga per internetą: <https://osp.stat.gov.lt/informaciai-pranesimai?eventId=231629>.

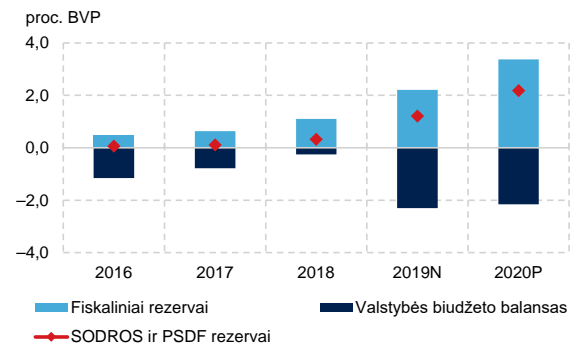
³¹ Čia ir toliau skola apskaičiuojama atsižvelgiant į išankstinį lėšų kaupimą didelės apimties euroobligacijų išpirkimui.

³² t ir t+1 metų kumuliatyvi paklaida siekia atitinkamai 1,15 ir 4,84 proc. p. 2014–2018 m.

46. Pagrindiniai valdžios sektoriaus skolos metinių pokyčių veiksniai yra valdžios sektoriaus balansas ir automatinė skolos dinamika³³. Remiantis TVF metodika, VS skolos pokytis priklauso nuo realiosios palūkanų normos, valiutos keitimo kurso nuvertėjimo, realiojo BVP augimo, pirminio balanso pokyčio ir liekanos. Automatinę skolos dinamiką (angl. *automatic debt dynamics*) sudaro realiojo BVP augimo ir realiosios palūkanų normos skirtumas bei valiutos keitimo kurso nuvertėjimas. Jei numatomos realiosios palūkanų normos yra didesnės už realiojo BVP augimą, automatinė skolos dinamika didina skolą, ir atvirkščiai – jei ekonomika auga sparčiau nei numatomos realiosios palūkanos, skola mažėja.

47. Lietuvos atveju, projektuojami pirminiai valdžios sektoriaus perviršiai skolos nemažins, nes socialinės apsaugos fondų subsektoriaus projektuojami perviršiai bus skirti rezervų kaupimui³⁴. Pagal Konstitucinio įstatymo nuostatas VSDF biudžetas planuojamas, tvirtinamas, keičiamas ir vykdomas taip, kad jo struktūrinis deficitas, apskaičiuotas kaupiamuoju principu, galėtų didėti tik tais metais, kuriems numatomas neigiamas produkcijos atotrūkis nuo potencialo, o PSDF biudžetas, sprendžiant pagal jo struktūrinį balanso rodiklį, apskaičiuotą kaupiamuoju principu, turi būti perteklinis arba subalansuotas³⁵. VSDF ir PSDF fondų perviršiai, projektuojama, bus skirti rezervų kaupimui, bet ne mažinti VS skolą. Ją 2019–2020 m. didins valstybės biudžeto deficitas grynųjų pinigų principu (12 pav.). Pažymėtina, kad 2020 m., kaip ir 2019 m., valstybės biudžeto asignavimuose didžiausią dalį sudarys projektuojamos dotacijos kitiems valdžios sektoriaus subjektams³⁶, darbo užmokestis ir socialinės išmokos (pašalpos).

12 pav. Valstybės biudžeto* deficitas ir fiskaliniai rezervai

*su ES ir kitos tarptautinės paramos lėšomis

Šaltinis – Finansų ministerija, fiskalinės institucijos skaičiavimai

48. Po 2008 m. finansų krizės VS skola padidėjo daugiau nei dvigubai ir laikėsi apie 40 proc. BVP. 2018 m. sumažėjo iki 34,1 proc. BVP. Realiojo BVP augimas buvo vienas iš veiksnių, kuris mažino skolą analizuojamu laikotarpiu. Fiskalinė institucija projektuoja, kad 2019–2020 m. skolos ir BVP santykis neperžengs 37 proc. BVP ir sieks atitinkamai 36,6 ir 35,7 proc. BVP. Skolą mažins automatinė skolos dinamika, kadangi realiojo BVP augimas viršys vidutinę realiąją palūkanų normą, kuri mažės perfinansuojant pokriziniu laikotarpiu išleistas obligacijas naujomis.

³³ Pagal TVF metodiką vertinama komponentų įtaka VS skolos dinamikai. Prieiga per internetą: <https://www.imf.org/external/np/pp/eng/2013/050913.pdf>.

³⁴ 2019-05-14 ataskaita Nr. BPE-2 „Lietuvos stabilumo 2019 metų programos vertinimas“.

³⁵ Fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstitucinis įstatymas, 4 str. 2 ir 3 d.

³⁶ Finansų ministro 2003-07-03 įsakymas Nr. 1K-184 „Dėl LR valstybės ir savivaldybių biudžetų pajamų ir išlaidų klasifikacijos patvirtinimo“. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.215179/asr>. Pagal klasifikaciją *Dotacijas kitiems valdžios sektoriaus subjektams* sudaro pervedamos lėšos pinigais arba pagalba prekėmis, paslaugomis ar turtu teikiant bendrą paramą kitiems valdžios sektoriaus subjektams arba savivaldybėms finansuojant valstybės perduotas ir savivaldybių savarankiškas funkcijas, kurias administruoja lėšas gaunanti savivaldybė. Į šią grupę taip pat įtraukiamos valstybės biudžeto lėšos, pervedamos į VSDF (įskaitant valstybės biudžeto asignavimus bazinei pensijų daliai finansuoti), PSDF, Rezervinį (stabilizavimo) fondą ir kitus fondus, išskyrus valstybės biudžeto įmokas į PSDF ir VSDF už valstybės biudžeto lėšomis draudžiamus asmenis.

49. VS priskiriamų subsektorių biudžeto perviršius numatyta kaupti skirtinguose fonduose. VSDF biudžeto perteklių yra numatyta kaupti Valstybinio socialinio draudimo rezerviniame fonde, kurio tikslas – užtikrinti VSDF biudžeto stabilumą ir kaupti piniginius išteklius, reikalingus įstatymuose³⁷ nurodytoms socialinio draudimo išmokoms finansuoti, kai trūksta VSDF biudžeto atitinkamos socialinio draudimo rūšies pajamų. Šio fondo lėšos gali būti naudojamos nustačius išskirtines aplinkybes ir jas paskelbus KĮ nustatyta tvarka³⁸. Pagrindinės PSDF rezervo dalies lėšos naudojamos privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto išlaidoms, susidariusioms dėl ekstremaliosios situacijos, apmokėti³⁹. Taip pat rezervai kaupiami Garantiniame⁴⁰ fonde, kuris yra skirtas užtikrinti garantijas darbuotojams jų darbdaviui tapus nemokiam, ir Ilgalaikio darbo išmokų fonde, skirtame asmenų papildomoms finansinėms garantijoms užtikrinti. Rezervinio (stabilizavimo) fondo tikslas – kaupti valstybės piniginius išteklius, reikalingus valstybės biudžeto išlaidoms finansuoti, KĮ nustatyta tvarka nustačius išskirtines aplinkybes ir jas paskelbus įstatymų nustatyta tvarka ir valstybės turiniams įsipareigojimams, susijusiems su valstybės skola, ES politikos įgyvendinimu ir (arba) su tuo susijusiomis sutartimis ar susitarimais, vykdyti (grąžintinai)⁴¹.
50. **Tikslinga apsispręsti, kokio dydžio minimalų fiskalinį rezervą Lietuva turi sukaupti ir (ar) kiek ciklinių pajamų skirti valdžios sektoriaus skolai mažinti.** Siekiant išvengti skolos augimo nuosmukio laikais ir mažinti valstybės skolą gerais laikais, Lietuvai reikėtų turėti pakankamą fiskalinį rezervą staigiems šokams akumuliuoti. Kiekvienos šalies atveju, priklausomai nuo jos išsivystymo, atvirumo lygio ir išorinės aplinkos, fiskaliniai rezervai gali būti skirtingo dydžio. Fiskalinė institucija 2017 m. ataskaitoje⁴² atkreipė dėmesį, kad nėra nustatyta (apskaičiuota), kokio dydžio fiskalinis rezervas Lietuvai reikalingas. Tarptautinės institucijos taip pat neturi vienos nuomonės dėl rezervų dydžio. EBPO apžvalgoje⁴³ mini, kad Lietuvai kaip mažai, atvirai valstybei, reikalingi 5–10 proc. BVP rezervai. Tuo tarpu viena iš TVF pateiktų analizių rodo, kad dažniausiai pasitaiko makroekonominiai šokai, kurie VS vidutiniškai kainuoja apie 9 proc. BVP⁴⁴.
51. **Didžiąją sukauptų fiskalinių rezervų dalį projektuojama sukaupti socialinės apsaugos fonduose.** Fiskaliniai rezervai⁴⁵ didėja ir 2020 m. turėtų siekti 3,4 proc. BVP. Didžiausią rezervų dalį sudarys projektuojami VSDF ir PSDF rezervai, kurie 2019–2020 m. sudarys atitinkamai 1,2 ir 2,2 proc. BVP (12 pav.). Tuo tarpu nestebimas reikšmingas Rezervinio (stabilizavimo) fondo, kurio vienas iš tikslų yra, esant išskirtinėms aplinkybėms, finansuoti valstybės biudžeto išlaidas, didėjimas. Priešingai, projektuojamais metais stebima santykinai mažėjanti dalis – sieks atitinkamai 30,7 ir 24,3 proc. visų fiskalinių rezervų, arba 0,7 ir 0,8 proc. BVP.

³⁷ Valstybinių socialinio draudimo pensijų, Ligos ir motinystės socialinio draudimo, Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo, Nedarbo socialinio draudimo įstatymuose.

³⁸ Vyriausybės 2017-06-14 nutarimas Nr. 438 „Dėl Valstybinio socialinio draudimo rezervinio fondo sudarymo ir valdymo nuostatų patvirtinimo“.

³⁹ Sveikatos draudimo įstatymas, 1996-05-21 Nr. I-1343. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.28356/asr>.

⁴⁰ Garantijų darbuotojams jų darbdaviui tapus nemokiam ir ilgalaikio darbo išmokų įstatymas, 2016-09-14 Nr. XII-2604. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/5395de427bd511e6a0f68fd135e6f40c>.

⁴¹ Seimo 2002-05-20 nutarimas Nr. IX-912 „Dėl Rezervinio (stabilizavimo) fondo nuostatų patvirtinimo“.

⁴² Valstybės kontrolės 2017-11-15 ataskaita Nr. BP-5-1 „2018 m. valdžios sektoriaus finansinių rodiklių vertinimas“.

⁴³ „EBPO ekonomikos apžvalga: Lietuva 2018“, 2018-07-05.

⁴⁴ Tarptautinio valiutos fondo apžvalga „Fiskalinių rizikų analizė ir jų valdymas – geriausios praktikos“, 2016 m. birželis.

⁴⁵ Fiskaliniai rezervai apima Rezervinį (stabilizavimo), Valstybinio socialinio draudimo, Privalomojo sveikatos draudimo, Garantinį ir Ilgalaikio darbo išmokų fondus.

PRIEDAI

Ataskaitos
„2020 metų valdžios sektoriaus
finansinių rodiklių vertinimas“
1 priedas

Santrumpos ir sąvokos

Santrumpa	Terminas / Sąvoka	Apibrėžtis
-	Asignavimai	Valstybės biudžete arba savivaldybės biudžete patvirtinta lėšų išlaidoms ir ilgalaikiam materialiajam ir nematerialiajam turtui įsigyti suma, kurią asignavimų valdytojas turi teisę biudžetinėmis metais gauti iš valstybės biudžete arba savivaldybės biudžete sukauptų lėšų, pateikęs paraišką valstybės išdą valdančiai institucijai arba savivaldybės administracijai, patvirtintoms programoms finansuoti.
AP	Realaus BVP atotrūkis nuo potencialaus BVP	Tam tikrų metų faktinio arba numatomo realaus BVP ir potencialaus BVP lygių skirtumas, išreikštas procentais kaip potencialaus BVP lygio dalis.
AV	Asignavimų valdytojas	-
AT	Austrija	-
-	Automatiniai stabilizatoriai	Sąryšiai, sumažinantys ciklinių svyravimų ekonomikoje amplitudę be tiesioginių vyriausybės, įmonių ar asmenų veiksmų. Nedarbo išmokos yra automatinio stabilizatoriaus pavyzdys – gerais laikais nedarbo išmokoms valstybė išleidžia mažiau, nuosmukio metu šios išlaidos išauga.
BE	Belgija	-
BVP	Bendrasis vidaus produktas	Ekonominės veiklos rodiklis, tam tikros ekonomikos visų pagamintų prekių ir paslaugų vertė, atėmus tarpinį vartojimą, pridėjus gaminiams ir importui taikomus grynuosius mokesčius per apibrėžtą laikotarpį.
BGVN	Bendras gamybos veiksnių našumas	-
BSĮ	Biudžeto sandaros įstatymas	-
-	Biudžeto valdysena	Institucijų, teisinių priemonių ir jomis apibrėžiamų procesų struktūra, kuri užtikrina, kad biudžeto sistema pasiektų savo tikslų rezultatyviausiu ir efektyviausiu būdu.
-	Bendroji skola užsieniui	Šalies rezidentų įsipareigojimai nerezidentams laikotarpio pabaigoje.
CY	Kipras	-
GR	Graikija	-
DE	Vokietija	-
EBPO	Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija	-
ECB	Europos centrinis bankas	-
EE	Estija	-
EK	Europos Komisija	-
ERS	Ekonominės raidos scenarijus	-
ES	Europos Sąjunga	-
ES	Ispanija	-

Santrumpa	Terminas / Sąvoka	Apibrėžtis
FDT	Fiskalinės drausmės taisyklės	-
FI	Suomija	-
FM	Finansų ministerija	-
FR	Prancūzija	-
-	Fiskalinė erdvė	Skirtumas tarp esamo skolos lygio ir optimalios skolos lygio limito, nekeliančio pavojaus viešųjų finansų skolos tvarumui ir ekonomikos stabilumui.
GVI	Galutinio vartojimo išlaidos	-
GPM	Gyventojų pajamų mokestis	-
IE	Airija	-
IFI	Fiskalinė institucija	-
IT	Italija	-
-	Išskirtinės aplinkybės	Nepaprastas įvykis, kurio valstybės valdžios institucijos negali kontroliuoti ir kuris daro didelį poveikį valdžios sektoriaus finansinei būklei, arba didelis ekonomikos nuosmukis.
LT	Lietuva	-
LV	Latvija	-
KJ	Fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstitucinis įstatymas arba Konstitucinis įstatymas	-
LS	Lietuvos statistikos departamentas	-
LU	Liuksemburgas	-
MDP	Makroekonominio disbalanso procedūra	-
MMA	Minimalus mėnesinis atlyginimas	-
MT	Malta	-
NAWRU	Darbo užmokesčio augimo neskatinantis nedarbo lygis	-
NL	Nyderlandai	-
NPD	Neapmokestinamas pajamų dydis	-
PKS	Pensijų kaupimo sistema	-
PM	Pelno mokestis	-
PSDF	Privalomojo sveikatos draudimo fondas	-
PVM	Pridėtinės vertės mokestis	-
PT	Portugalija	-
SI	Slovėnija	-
SK	Slovakija	-
SP	Stabilumo programa	-
SPB	Struktūrinis valdžios sektoriaus pirminis balansas	-
SPU	Struktūrinio postūmio užduotis	-
SVSB	Struktūrinis valdžios sektoriaus balanso rodiklis	Pagal ekonominį ciklą patikslintas valdžios sektoriaus balanso rodiklis, kuriuo rodoma, koks būtų valdžios sektoriaus pajamų ir išlaidų skirtumas, jei faktinis BVP būtų lygus potencialiam, kai netaikytos laikinojo poveikio priemonės. Laikinojo poveikio priemonės – su ekonomikos cikliniais svyravimais nesusiję veiksniai, kurie paveikia biudžeto rodiklius tik nurodytu laikotarpiu, sumažindami (ar padidindami) valdžios sektoriaus balanso rodiklį arba

Santrumpa	Terminas / Sąvoka	Apibrėžtis
		valstybės skolą (vienkartinis poveikis) arba pagerindami (ar pablogindami) biudžeto būklę biudžeto būklės ateityje sąskaita.
-	Sniego gniūžtės efektas / automatinė skolos dinamika	Skolos kaitos veiksniai – realių palūkanų normų ir realaus BVP augimo skirtumai bei valiutų kursų pasikeitimai, mažinantys arba didinantys skolos ir BVP santykį.
-	2019 m. valstybės biudžeto projektas	Vyriausybės pateiktas Seimui 2019 m. valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projektas.
-	2019 m. valdžios sektoriaus biudžetų projektai	Vyriausybės pateikti Seimui 2019 m. valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo, Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2019 m. rodiklių patvirtinimo ir 2019 m. Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto rodiklių patvirtinimo įstatymų projektai.
VLT	Vidutinio laikotarpio tikslas	Struktūrinio valdžios sektoriaus balanso rodiklis, kuris turi būti pasiektas per ketverių vieni po kitų einančių metų laikotarpį arba greičiau, praleidžiant metus, kuriais susidaro išskirtinės aplinkybės.
VS	Valdžios sektorius	-
VSDF	Valstybinio socialinio draudimo fondas	-
-	Valdžios sektoriaus balanso rodiklis	Valdžios sektoriaus pajamų ir išlaidų skirtumas, apskaičiuotas pagal Europos nacionalinių ir regioninių sąskaitų sistemą (ESS 2010).
TVF	Tarptautinis valiutos fondas	-

Ataskaitos
„2020 metų valdžios sektoriaus
finansinių rodiklių vertinimas“
2 priedas

Fiskalinės drausmės taisyklių laikymosi vertinimas

1 lentelė. Perteklinio valdžios sektoriaus taisyklės sąlygos⁴⁶

Nr.	Sąlyga	Sąlyga, išreikšta formule	Išvada dėl sąlygos tenkinimo*	
			FM	IFI
Institucija, kurios projekcijų pagrindu atliekama analizė			FM	IFI
S ₁	VS yra faktiškai ⁴⁷ perteklinis 2020 metais vertinant pagal SVSB rodiklį	$SB_{2020} > 0$	Netenkinama -0,7 < 0,0	Netenkinama -1,3 < 0,0
S ₂	Faktinio SVSB rodiklio absoliučioji vertė yra mažesnė negu VLT absoliučioji vertė ir 2020 metais mažėja, išskyrus metus, kai produkcijos atotrūkio nuo potencialo (AP) rodiklis yra neigiamas	$ SB_{2020} < VLT $ ir $ SB_{2020} < SB_{2019} $ ir $AP_{2020} \geq 0$	Tenkinama 0,7 < 1,0 ir 0,7 < 1,4 ir 2,2 > 0,0	Netenkinama 1,3 > 1,0 ir 1,3 < 1,4 ir 2,7 > 0,0
S ₃	Faktinio SVSB rodiklio absoliučioji vertė yra mažesnė negu VLT absoliučioji vertė tais metais, kai produkcijos atotrūkio nuo potencialo rodiklis yra neigiamas	$ SB_{2020} < VLT $ ir $AP_{2020} < 0$	Netenkinama 0,7 < 1,0 ir 2,2 > 0,0	Netenkinama 1,3 > 1,0 ir 2,7 > 0,0
S ₄	Faktinio SVSB rodiklio postūmio VLT link absoliučioji vertė yra ne mažesnė negu SPU absoliučioji vertė	$SPU_{2020} > 0$ ir $SB_{2020} \geq SB_{2019} +$ $+ SPU_{2020}$	Netaikoma	Netaikoma
S	2020 metais, išskyrus metus, kuriais susidaro išskirtinės aplinkybės, turi būti tenkinama bent viena iš S₁–S₄	$\bigcup_{i=1}^4 S_i$	Tenkinama S ₂ sąlyga	Netenkinama nei viena iš sąlygų

* Fiskalinės institucijos ir Finansų ministerijos duomenys gali nesutapti dėl apvalinimo

Šaltinis – Finansų ministerija, fiskalinės institucijos skaičiavimai

2 lentelė. VS išlaidų augimo ribojimo taisyklė

Nr.	Taisyklė	Taisyklė, išreikšta formule	Išvada	
			FM	IFI
Institucija, kurios projekcijų pagrindu atliekama analizė			FM	IFI
Potencialaus BVP to meto kainomis daugiamečių augimo vidurkis, $Y_{np10,2020}$, proc.			5,5	5,5
T ₁	2020 m. rengiant, tvirtinant ir keičiant VS priskiriamų biudžetų, kurių kiekvieno atskirai planuojami asignavimai viršija 3 proc. BVP to meto kainomis (AV3), patvirtinimo įstatymų arba šių įstatymų pakeitimo įstatymų projektus, vadovaujamosi nuostata, kad tuo atveju, kai paskutinių penkerių pasibaigusiu metų VS balanso rodiklių aritmetinis vidurkis yra neigiamas, šių biudžetų asignavimų (išskyrus ES finansinės paramos lėšas) visumos augimas turi būti ne didesnis negu pusė potencialaus BVP to meto kainomis daugiamečio augimo vidurkio	$\frac{\sum_{j=1}^5 B_{2019-j}}{5} < 0$ ir $\frac{AV3_{2020} - ES_{2020}}{AV3_{2019} - ES_{2019}} \leq 1 +$ $+0,5 \cdot Y_{np10,2020}/100$	Taisyklė netaikoma, nes susidarė viena iš K _j numatytų netaikymo aplinkybių (A ₃ aplinkybė, 3 priedo 3 lentelė)	

Šaltinis – Finansų ministerija, fiskalinės institucijos skaičiavimai

⁴⁶ Struktūrinis valdžios sektoriaus balanso rodiklis apskaičiuotas įvertinus EK suteiktą 0,5 proc. BVP išlygą dėl struktūrinių reformų.

⁴⁷ Čia ir toliau nelygybės ženklas yra griežtas, jei skirtumas tarp lyginamų elementų po apvalinimo sudaro bent 0,1; kitaip ženklas yra lygybė.

3 lentelė. Aplinkybės, leidžiančios netaikyti išlaidų augimo ribojimo taisyklės, 2020 m.

Nr.	VS išlaidų augimo ribojimo taisyklės netaikymo aplinkybė	Aplinkybė, išreikšta formule	VS išlaidų augimo ribojimo taisyklės netaikymo aplinkybė*	
			FM	IFI
Institucija, kurios projekcijų pagrindu atliekama analizė			FM	IFI
A ₁	Pagal 4 paskutinius metų ketvirčius apskaičiuotas Lietuvos BVP to meto kainomis augimas yra mažesnis negu daugiametis ES BVP to meto kainomis augimas, padidintas 2 proc. p.	$\Delta YN_{2019} < \frac{1}{5} \sum_{j=1}^5 \Delta YN_{2019-j}^{ES} + 2$	Netenkinama 7,4 > 5,2	Netenkinama 7,3 > 5,2
A ₂	Numatomas VS balanso rodiklio postūmis yra teigiamas ir sudaro bent 1,0 proc. p. BVP.	$B_{2020} - B_{2019} \geq 1,0$	Netenkinama 0,1 < 1,0	Netenkinama -0,2 < 1,0
A ₃	Ne mažiau kaip penkerių iš eilės einančių metų VS balanso rodiklio aritmetinis vidurkis yra perteklius, ne mažesnis negu 0,1 proc. BVP.	$\frac{\sum_{j=1}^5 B_{2020-j}}{5} \geq 0,1$	Tenkinama 0,2 > 0,1	Tenkinama 0,2 > 0,1
A ₄	Keičiant einamųjų metų bet kurio iš VS priskiriamų biudžetų, kurių kiekvieno atskirai planuojami asignavimai viršija 3 proc. BVP to meto kainomis, pajamas ar išlaidas, pakeistas VS balansas nepablogės, palyginti su buvusiu prieš keitimą.	$B_{2019}^{**} \geq B_{2019}$	Netaikoma	Netaikoma
A ₅	Pagal Vyriausybės arba jos įgaliotos institucijos viešai paskelbtą ekonominės raidos scenarijų, dėl kurio tvirtinimo kontrolės institucija paskelbė išvadą, apskaičiuotas produkcijos atotrūkis nuo potencialo planuojamais metais yra neigiamas.	$AP_{2020} < 0$	Netenkinama 2,2 > 0,0	Netenkinama 2,7 > 0,0
A 2020 metais, VS išlaidų augimo ribojimo taisyklė netaikoma, kai susidaro bent viena iš A ₁ –A ₅ aplinkybių.		$\bigcup_{i=1}^5 A_i$	Susidaro A ₃ netaikymo aplinkybė	

* Fiskalinės institucijos ir Finansų ministerijos duomenys gali nesutapti dėl apvalinimo

** Einamaisiais metais keičiamas VS balansas

Šaltinis – Finansų ministerija, fiskalinės institucijos skaičiavimai

4 lentelė. Valdžios sektoriui priskiriamų biudžetų taisyklės, 2020 m.

Nr.	Taisyklė	Taisyklė, išreikšta formule	Išvada*	
			FM	IFI
Institucija, kurios projekcijų pagrindu atliekama analizė			FM	IFI
T ₂₁	Kiekvienas <i>j</i> -asis vietos valdžios sektoriui priskiriamas biudžetas, kurio asignavimai viršija 0,3 proc. praėjusių metų BVP to meto kainomis, 2020 m. turi būti planuojamas, tvirtinamas, keičiamas ir vykdomas taip, kad, sprendžiant pagal to biudžeto struktūrinį balanso rodiklį, apskaičiuotą kaupiamuoju principu, jis būtų perteklinis arba subalansuotas.	$SB_{j,2020} \geq 0$	Šiuo metu** negalima patikrinti, nes nėra duomenų apie savivaldybių, kurių asignavimai viršija 0,3 proc. BVP, planuojamus struktūrinius balanso rodiklius. Vertinama ex-ante 2020 m. I pusmetį.	negalima patikrinti, nes nėra duomenų apie savivaldybių, kurių asignavimai viršija 0,3 proc. BVP, planuojamus struktūrinius balanso rodiklius. Vertinama ex-ante 2020 m. I pusmetį.
T ₂₂	2020 metų PSDF biudžetas planuojamas, tvirtinamas, keičiamas ir vykdomas taip, kad, sprendžiant pagal to biudžeto struktūrinį balanso rodiklį, apskaičiuotą kaupiamuoju principu, jis būtų perteklinis arba subalansuotas.	$SB_{2020}^{PSDF} \geq 0$	Tenkinama 0,3 > 0,0	Tenkinama 0,3 > 0,0
T ₃	2020 metų VSDF biudžetas planuojamas, tvirtinamas, keičiamas ir vykdomas taip, kad jo struktūrinis deficitas, apskaičiuotas kaupiamuoju principu, galėtų didėti tik tais	$AP_{2020} < 0$	Negalioja 2,2 > 0,0	Negalioja 2,7 > 0,0
		$AP_{2020} \geq 0$	Tenkinama	Tenkinama

Nr.	Taisyklė	Taisyklė, išreikšta formule	Išvada*
	metais, kuriems numatomas neigiamas produkcijos atotrūkis nuo potencialo, kitaip šis rodiklis neturi mažėti.	ir $SB_{2020}^{VSDf} \geq SB_{2019}^{VSDf}$ arba $SB_{2020}^{VSDf} \geq 0$	2,2 > 0,0 ir 2,7 > 0,0 ir 0,5 > 0,0 0,4 > 0,0
T ₄	Kiekvienas j-asis vietos valdžios sektoriui priskiriamas biudžetas, kurio asignavimai neviršija 0,3 proc. praėjusių metų BVP to meto kainomis, 2020 m. turi būti planuojamas, tvirtinamas, keičiamas ir vykdomas taip, kad to biudžeto asignavimai neviršytų jo pajamų, išskyrus metus, kuriais numatomas neigiamas produkcijos atotrūkis nuo potencialo. Pastaruoju atveju asignavimai negali viršyti pajamų daugiau kaip 1,5 procento.	$AP_{2020} \geq 0$ ir $VI_{j,2020}/VP_{j,2020} \leq 1$ arba $AP_{2020} < 0$ ir $VI_{j,2020}/VP_{j,2020} \leq 1,015$	Šiuo metu** negalima patikrinti, nes nėra duomenų apie savivaldybių, kurių asignavimai neviršija 0,3 proc. BVP, planuojamas pajamas ir asignavimus. Vertinama ex-ante 2020 m. I pusmetį.

* Fiskalinės institucijos ir Finansų ministerijos duomenys gali nesutapti dėl apvalinimo

** Savivaldybių 2020 m. biudžetai bus sudaromi 2020 m. I ketvirtį

Šaltinis – Finansų ministerija, fiskalinės institucijos skaičiavimai

Ataskaitos
„2020 metų valdžios sektoriaus
finansinių rodiklių vertinimas“
3 priedas

Valdžios sektoriaus 2018–2020 metų pajamos ir išlaidos

1 lentelė. Valdžios sektoriaus 2018-2020 m. pajamos ir išlaidos pagal ESS 2010, mln. Eur

Rodiklio pavadinimas	ESS 2010 kodas	2018 F	2019 N	2020 P	Metinis pokytis, proc.	
					2019 N	2020 P
Pajamos iš viso	OTR	15 683,1	16 736,6	18 178,2	6,7	8,6
Mokestinės pajamos		13 678,8	14 527,6	15 922,9	6,2	9,6
Gamybos ir importo mokesčiai, iš jų:	D2	5 220,2	5 508,9	6 071,0	5,5	10,2
- PVM	D211	3 522,2	3 743,1	4 052,4	6,3	8,3
- Akcizai	D214A+ D2122C	1 444,4	1 479,7	1 612,4	2,4	9,0
- Kiti gamybos mokesčiai (nekilnojamo turto, indėlių ir investicijų draudimo ir kt.)	D29	182,8	189,4	307,6	3,6	62,4
Einamieji pajamų, turto ir kiti mokesčiai, iš jų:	D5	2 566,7	4 202,5	4 555,4	63,7	8,4
- Darbo jėgos ir atlyginimo mokesčiai	D51A	1 837,6	3 401,9	3 658,9	85,1	7,6
- Pelno mokestis	D51B	691,2	756,1	843,6	9,4	11,6
Kapitalo mokesčiai	D91	1,8	2,0	1,8	9,1	-9,4
Grynosios socialinės įmokos	D61	5 891,9	4 816,2	5 296,5	-18,3	10,0
Faktinės darbdavių socialinės įmokos	D611	3 893,7	352,5	390,4	-90,9	10,7
Sąlyginės darbdavių socialinės įmokos	D612	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Faktinės namų ūkių socialinės įmokos	D613	1 860,6	4 337,1	4 772,1	133,1	10,0
Nemokestinės pajamos		1 146,4	1 234,0	1 201,9	7,6	-2,6
Rinkos produkcija, produkcija savo galutiniam vartojimui ir kita ne rinkos produkcija	P10	916,8	947,8	954,3	3,4	0,7
Nuosavybės pajamos (gaunamos), iš jų:	D4	229,6	286,2	247,6	24,6	-13,5
- Palūkanos	D41	13,6	12,2	14,4	-10,3	17,8
- Dividendai	D421	216,0	252,5	208,8	16,9	-17,3
Kiti einamieji ir kapitalo pervedimai (gaunami), iš jų:	D7+D9	857,9	975,0	1 052,9	13,6	8,0
- Gauta ES, EEE ir Norvegijos parama		557,7	826,0	955,5	48,1	15,7
Išlaidos iš viso		15 412,3	16 731,2	18 285,6	8,6	9,3
Einamosios išlaidos		13 838,2	14 987,8	16 249,0	8,3	8,4
Kompensacija dirbantiesiems	D1	4 424,1	4 845,2	5 092,5	9,5	5,1
Tarpinis vartojimas	P2	1 992,3	2 408,9	2 495,3	20,9	3,6
Mokesčiai	D29+D5	3,2	3,2	3,2	0,0	0,0
Subsidijos	D3	187,1	190,1	209,6	1,6	10,3
Nuosavybės pajamos (mokamos), iš jų:	D4	398,8	352,7	246,3	-11,6	-30,2
- Palūkanos	D41	398,8	352,7	246,3	-11,6	-30,2
Socialinės išmokos iš viso	D6M	6 112,7	6 575,1	7 333,6	7,6	11,5
Socialinės išmokos, išskyrus socialinius pervedimus natūra, iš jų:	D62	5 357,5	5 746,9	6 495,2	7,3	13,0
- Pensijų draudimas		2 962,3	3 200,0	3 439,9	8,0	7,5
- Ligos ir motinystės (tėvystės) draudimas		-	650,9	700,7	-90,2	7,6
- Draudimas nuo nedarbo		226,2	195,0	210,7	-13,8	8,1

Rodiklio pavadinimas	ESS 2010 kodas	2018 F	2019 N	2020 P	Metinis pokytis, proc.	
					2019 N	2020 P
- Socialinė parama pinigais (VB+SB)		-	854,7	1 204,2	-	40,9
- Valstybės biudžeto įmokos už apdrauotuosius, draudžiamus valstybės lėšomis		-	562,1	650,1	-	15,6
Socialiniai pervedimai natūra	D632	755,2	828,1	838,2	9,7	1,2
Kiti einamieji pervedimai (mokami), iš jų:	D7	720,0	612,6	868,5	-14,9	41,8
PVM ir BNP nuosavi ištekčiai, mokami į ES biudžetą	D76	3 333,3	356,2	375,1	-89,3	5,3
Kapitalo išlaidos		1 574,1	1 743,5	2 036,6	10,8	16,8
Kapitalo pervedimai (mokami)	D9	171,1	133,9	167,1	-21,8	24,7
Bendrojo kapitalo formavimas ir nesukurto nefinansinio turto įsigijimai atėmus pardavimus / perleidimus	OP5ANP	1 402,9	1 609,5	1 869,5	14,7	16,2
Grynasis skolinimas (+) / grynasis skolinimasis (-)	B9	270,8	5,4	-107,4	-98,0	-2096,2

F – faktas, N – numatomas, P – prognozė

Šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas, fiskalinės institucijos skaičiavimai

2 lentelė. Valdžios sektoriaus 2018–2020 m. pajamos ir išlaidos pagal ESS 2010, proc. BVP

Rodiklio pavadinimas	ESS 2010 kodas	2018 F	2019 N	2020 P	
Pajamos iš viso	OTR	34,6	34,5	35,6	
Mokestinės pajamos		30,2	30,0	31,2	
Gamybos ir importo mokesčiai, iš jų:	D2	11,5	11,4	11,9	
- PVM	D211	7,8	7,7	7,9	
- Akcizai	D214A+ D2122C	3,2	3,1	3,2	
- Kiti gamybos mokesčiai (nekilnojamo turto, indėlių ir investicijų draudimo ir kt.)	D29	0,4	0,4	0,6	
Einamieji pajamų, turto ir kiti mokesčiai, iš jų:	D5	5,7	8,7	8,9	
- Darbo jėgos ir atlyginimo mokesčiai	D51A	4,1	7,0	7,2	
- Pelno mokestis	D51B	1,5	1,6	1,7	
Kapitalo mokesčiai	D91	0,0	0,0	0,0	
Grynosios socialinės įmokos	D61	13,0	9,9	10,4	
Faktinės darbdavių socialinės įmokos	D611	8,6	0,7	0,8	
Sąlyginės darbdavių socialinės įmokos	D612	0,0	0,0	0,0	
Faktinės namų ūkių socialinės įmokos	D613	4,1	8,9	9,4	
Nemokestinės pajamos		2,5	2,5	2,4	
Rinkos produkcija, produkcija savo galutiniam vartojimui ir kita ne rinkos produkcija	P10	2,0	2,0	1,9	
Nuosavybės pajamos (gaunamos), iš jų:	D4	0,5	0,6	0,5	
- Palūkanos	D41	0,0	0,0	0,0	
- Dividendai	D421	0,5	0,5	0,4	
Kiti einamieji ir kapitalo pervedimai (gaunami), iš jų:	D7+D9	1,9	2,0	2,1	
- Gauta ES, EEE ir Norvegijos parama			1,2	1,7	1,9
Išlaidos iš viso		34,0	34,5	35,8	
Einamosios išlaidos		30,6	30,9	31,8	
Kompensacija dirbantiems	D1	9,8	10,0	10,0	

Rodiklio pavadinimas	ESS 2010 kodas	2018 F	2019 N	2020 P
Tarpinis vartojimas	P2	4,4	5,0	4,9
Mokesčiai	D29+D5	0,0	0,0	0,0
Subsidijos	D3	0,4	0,4	0,4
Nuosavybės pajamos (mokamos), iš jų:	D4	0,9	0,7	0,5
– Palūkanos	D41	0,9	0,7	0,5
Socialinės išmokos iš viso	D6M	13,5	13,6	14,4
Socialinės išmokos, išskyrus socialinius pervedimus natūra, iš jų:	D62	11,8	11,9	12,7
– Pensijų draudimas		6,5	6,6	6,7
– Ligos ir motinystės (tėvystės) draudimas		–	1,3	1,4
– Draudimas nuo nedarbo		0,5	0,4	0,4
– Socialinė parama pinigais (VB+SB)		0,0	1,8	2,4
– Valstybės biudžeto įmokos už apdraustusius, draudžiamus valstybės lėšomis		0,0	1,2	1,3
Socialiniai pervedimai natūra	D632	1,7	1,7	1,6
Kiti einamieji pervedimai (mokami), iš jų:	D7	1,6	1,3	1,7
PVM ir BNP nuosavi ištekliai, mokami į ES biudžetą	D76	7,4	0,7	0,7
Kapitalo išlaidos		3,5	3,6	4,0
Kapitalo pervedimai (mokami)	D9	0,4	0,3	0,3
Bendrojo kapitalo formavimas ir nesukurto nefinansinio turto įsigijimai atėmus pardavimus / perleidimus	OP5ANP	3,1	3,3	3,7
Grynasis skolinimas (+) / grynasis skolinimasis (–)	B9	0,6	0,0	-0,2

F – faktas, N – numatomas, P – prognozė

Šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas, fiskalinės institucijos skaičiavimai

3 lentelė. Fiskalinės institucijos 2019 m. pajamų ir išlaidų projekcijos, mln. eurų

Rodiklio pavadinimas	ESS 2010 kodas	2019 P	2019 N1	2019 N2
Pajamos iš viso	OTR	17 133,8	17 097,8	16 736,6
Mokestinės pajamos		9 781,7	9 774,0	14 527,6
Gamybos ir importo mokesčiai, iš jų:	D2	5 733,6	5 724,1	5 508,9
– PVM	D211	3 891,4	3 891,4	3 743,1
– Akcizai	D214A+ D2122C	1 515,2	1 515,2	1 479,7
– Kiti gamybos mokesčiai (nekilnojamo turto, indėlių ir investicijų draudimo ir kt.)	D29	172,8	172,3	189,4
Einamieji pajamų, turto ir kiti mokesčiai, iš jų:	D5	4 046,7	4 048,5	4 202,5
– Darbo jėgos ir atlyginimo mokesčiai	D51A	3 279,0	3 281,0	3 401,9
– Pelno mokestis	D51B	739,0	739,0	756,1
Kapitalo mokesčiai	D91	1,4	1,4	2,0
Grynosios socialinės įmokos	D61	4 896,9	4 859,7	4 816,2
Faktinės darbdavių socialinės įmokos	D611	360,6	362,9	352,5
Sąlyginės darbdavių socialinės įmokos	D612	115,4	126,1	0,0
Faktinės namų ūkių socialinės įmokos	D613	4 420,9	4 370,7	4 337,1
Nemokestinės pajamos		1 039,9	1 129,9	1 234,0
Rinkos produkcija, produkcija savo galutiniam vartojimui ir kita ne rinkos produkcija	P10	773,9	890,5	947,8

Rodiklio pavadinimas	ESS 2010 kodas	2019 P	2019 N1	2019 N2
Nuosavybės pajamos (gaunamos), iš jų:	D4	266,0	239,4	286,2
– Palūkanos	D41	7,1	13,2	12,2
– Dividendai	D421	213,3	226,2	252,5
Kiti einamieji ir kapitalo pervedimai (gaunami), iš jų:	D7+D9	1 415,3	1334,2	975,0
– Gauta ES, EEE ir Norvegijos parama		907,1	826,0	826,0
Išlaidos iš viso		17 087,1	17 050,3	16 731,2
Einamosios išlaidos		15 204,3	15 230,5	14 987,8
Kompensacija dirbantiems	D1	4 426,7	4 789,0	4 845,2
Tarpinis vartojimas	P2	2 536,0	2 231,4	2 408,9
Mokesčiai	D29+D5	2,2	3,6	3,2
Subsidijos	D3	135,0	160,1	190,1
Nuosavybės pajamos (mokamos), iš jų:	D4	410,5	412,7	352,7
– Palūkanos	D41	410,5	412,7	352,7
Socialinės išmokos iš viso	D6M	7 342,6	7 282,4	6 575,1
Socialinės išmokos, išskyrus socialinius pervedimus natūra, iš jų:	D62	5 617,4	6 226,2	5 746,9
– Pensijų draudimas		3 126,8	3 188,8	3 200,0
– Ligos ir motinystės (tėvystės) draudimas		676,9	697,8	650,9
– Draudimas nuo nedarbo		144,1	182,7	195,0
– Socialinė parama pinigais (VB+SB)		1 088,2	1 567,5	854,7
– Valstybės biudžeto įmokos už apdraustuosius, draudžiamus valstybės lėšomis		562,1	562,1	562,1
Socialiniai pervedimai natūra	D632	1 725,2	1 056,2	828,1
Kiti einamieji pervedimai (mokami), iš jų:	D7	351,3	351,3	612,6
PVM ir BNP nuosavi ištekuliai, mokami į ES biudžetą	D76	332,6	332,6	356,2
Kapitalo išlaidos		1 882,8	1 819,8	1 743,5
Kapitalo pervedimai (mokami)	D9	238,1	153,0	133,9
Bendrojo kapitalo formavimas ir nesukurto nefinansinio turto įsigijimai atėmus pardavimus / perleidimus	OP5ANP	1 644,7	1 666,7	1 609,5
Grynasis skolinimas (+) / grynasis skolinimasis (–)	B9	46,7	47,5	5,4

P – prognozė (2019 m. VS finansinių rodiklių vertinimas), N¹ – numatomas (Stabilumo 2019 m. programos vertinimas), N² – numatomas (2020 m. VS finansinių rodiklių vertinimas)

Šaltinis – Fiskalinės institucijos skaičiavimai

NAUDINGI • VERTINAMI • ATPAŽŪSTAMI

